

1-2

ბუნჯი გლავნებისა

975/2
2002

№3-4
2002

**საქართველო
პარლამენტის
საინფორმაციო
სისტემების
სამსახური**

**შენიშნული მონუმენტები
შპს ბაქრაქვერდნი
ბიურაგო გომეორეზმობა**

**შენიშნული მონუმენტების
ფუნდირი
6060 (903060) კვანდალი**

**კანონმდებელი ორგანოები
როსტომ ჩახვინი**

**მოქალაქეობა:
მარინე კაცინშვილი,
ნინო ლოდოძე,
რამის ქურდიანე,
ანბა მუტიანი,
ნინო ჭუმბურიანი.**

**შეარსებულა ორგანიზაცია
მონუმენტი**

ირაკლი ბუდონიანი

**ქონებრიანი
ოთხე ჭუმბურიანი**

**შეარსებულა
გია ლაშვი**

**საქართველო სახელი:
მარინე ბურიანი,
პარიანი ბურბურია
დიუღა ბურბურია
კახა უბანიანი,
როსტომ ბურბურია,
დიუღა ბურბურია,
ქალაქი დიუღაშვილი,
ნინო უბანიანი,
ქალაქი ქარია,
მარინე ბურბურია,
დიუღა ბურბურია,
ბურიანი წახვინი,
ამის სხვანაძე,
ნინო ბურბურია.**

**სახელი
მარინე ხაჭავიანი**

რეესტრირებულია ქ. თბილისი
შეარსების რიგის სახელმწიფოს
მერ 12.04.99. № 49-88.

მისამართი:

**2. თბილისი ქ. 268
ტ. 99-75-48**

E-mail. burji@posta.ge

ობონელები ქართულილოგმა იხსუპირო
კოჯიამ 2001 წლის ზაფხულში ტაო-
კლარჯეთში იმოგზაურა. ჩვენი
ფურნალის წინა ნომერში გამოქვეყნდა
მასთან დიალოგი და მის მიერ
ვადადებული იშხის მონახტრის
სურათები.
ამჯერად გთავაზობთ შატბურდის
(გარეკანის I, II და IV გვ.), ტბეთისა
და ოთხთა გულხის (გარეკანის III გვ.)
სურათსურათები.

შინაარსი

სახელმწიფო პედაგოგი

თ. ხმალაცხე, გ. გოგოლაშვილი, სათხოვნი მემკვიდრეობის ნაბეჭდი 2

თარგმანი

რ. შეტრეველი, აკაკი შანიძე 5

თვალსაზრისი

ა. ხარანაული, წმინდა წერილის თარგმანები (წერილი II) 7

მ. კარტოზია, „მხრადელი ენისი შორე მუმიქუდია“ 18

თ. ფოფა, ენის სიტუაციური ვარიანტულობის
ტრანსპოზიციის საკითხი 23

პ. ჯორჯაძე - 60

ბ. ჯორჯაძე, სიტყვის მადლი 11

ფართობი, მუშაობა...

არას იტყვის წევრზე შიშობილობა? 16

ჩვენი პედაგოგი

ტელევიზია და ქართული ენა 17

„სოპულარული“ ტერმინების არასოპულარული ქართული 17

სამეცნიერო კონკრეტები

ე. იშაიშვილი, ფ. გოგოლაშვილისა
და ა. შუბარძის ურთიერთობებიდან 19

დასაწყისი

რ. შურდუღია, ქართველი მამულიშვილი - მიხეილ ყოფიანი 22

რ. ჯანაშია, მიხეილ ქიქოძის გახსენება 30

სტატიები

ბ. ხატიაშვილი, ერთი ბიბლიური ფრაზეოლოგიის შესახებ 25

თ. დომოძე, ქალაქური ვარჯიში 26

ნ. ბარბაქაძე, ეტიმოლოგიური ძიებანი თბილისური მემკვიდრეობიდან 27

ჩვენი სკოლა

მ. ტაბიძე, ქართული ენის სამეცნიერო მუშაობის 28

ახალი ნომერი

..... 6,9,10,15,24

ინფორმაცია

..... 31

მეცნიერული კავშირები

..... 32

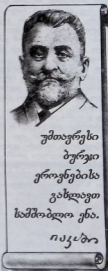

ბურჯი ეროვნებისა

BURJI EROVNEBISA

№3-4 (52)

2002

უმთავრესი
ბურჯი
ეროვნებისა
გახლავთ
სამშობლო ენა.
იყვებო

ბაქო
თბილისი

ფანი 1 წელი

საქართველოს შინაგარე რაიონი.

ლიბერალიზაციის პროგრამა

„ნეპო მემკვიდრე და კარტხალი“

2002 წ. 14 აპრილი

თამარ ხალაძე - 14 აპრილი ქართული ენის დღეა. პირველად ქართული ენის დღე 1990 წელს აღენიშნა; უფრო სწორად, მაშინ დაწესდა და იქიდან მოყოლებული აღინიშნება. ვფიქრობთ, არ იქნება ზედმეტად, გავიხსენოთ, რისთვის დაარსდა ეს დღე, რა მიზანს ისახავდა და როგორ უნდა აღინიშნებოდეს იგი. სტუდიაში ჩემთან ერთად არის პროფესორი ვიორგე ვაგოლაშვილი, ფრანდი „ბერძენი ეროვნებისას“ გამოშვებული და მთავარი რედაქტორი.

ბატონო ვიორგე, ქართული ენის დღე საბჭოთა საქართველოში დაწესდა... იქნებ აქვან დაცემის საფარი.

ვიორგე ვაგოლაშვილი - ჩვენს შინაგარე რაიონში და სრულიად საქართველოს ევროპეა ქართული ენის დღეს. ვისურვებდი, ის აზრი და მიზანი დაუბრუნდეს მას, რაც დაარსებისას ნაიღო მასში. ამის შესახებ ქვემოთ ახლა კი თქვენი დაწვეული აზრი განვიხილოთ. ქართული ენის დღის დაარსების აუცილებელი განსაკუთრებით მაშინ გამოიკვეთა, როცა ქართული ენის მიმართ რუსული იმპერიალიზაციის პოლიტიკა გამაგრდა.

ა. ბ. - საბჭოთა საქართველოს ბოლო კონსტიტუციამ იყო მცდელობა (პროექტი მაქვს მხედველობაში), ქართული ენა საქართველოში სხვა ენათა ტოლფასად მიჩნეულიყო და ამას მოჰყვა 1978 წლის 14 აპრილი.

ბ. გ. - ამის თაობაზე ბევრი თქმულა: სახელმწიფო, შეუნარჩუნეთ კონსტიტუციამ ის ფორმულირება, რაც წინა კონსტიტუციებში იყო: ქართული ენის სახელმწიფოებრივი სტატუსი იცვლიანხება. მაგრამ საქმე ამით არ დასრულებულა. კანონის კარგად ვადგენდი და ვადგენი, მაგრამ მისი აღსრულების პრობლემა იდგა და დგას...

ა. ბ. - უფრო კონკრეტულად?

ბ. გ. - კონსტიტუციით განსაზღვრული სტატუსი სახელმწიფო ენის ფაქტობრივ არაღერს ნიშნავს, თუ ის რეალურად არ ვატარდება. არადა ამ მხრივ პრობლემები გამრავლდა: უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლების ენის საკითხიც ვახლა სამსჯელო... დისკრტიციების რუსულად თარგმნა 70-იანი წლების ბოლოს განხდა აუცილებელი და სხვა... ამიტომ ოთხმოციანი წლების ბოლოს დაიხდა ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამის შექმნის საკითხი. ამ საქმის თაობაზე არან. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი იყო, რომელსაც იმეამდ ბესარიონ ჯიბრჭაძე

სახელმწიფოებრივად, და სწორედ ბატონი ბესიკ იყო ინიციატორი და ხელმძღვანელი ამ პროგრამის შექმნისას. იმდროინდელმა მთავრობამ აქტიურად დაეჭვირა მხარი ამ ინიციატივას და 1988 წლის დეკემბერში ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამის პროექტი გამოქვეყნდა. პროგრამა დამტკიცდა 1989 წლის აგვისტოში. ამ ფაქტზე იმდრომ ვამახვილებ ყურადღებას, რომ ქართული ენის დღის დაწესება ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამის ერთ-ერთი პუნქტის რეალიზაცია იყო.

ა. ბ. - ექვთია ისიც, რომ იმთავითვე ეს არ იყო გამოხრული შილოდ საზოიო დღე: ქართული ენის დღე უნდა ყოფილიყო საქმიანი - სანგარიშო დღე: წევრისა და ენის ენაშუ ანგარიშში უნდა წარვედგინა, წლის განმავლობაში თუ რა ვაკეთდა ქართული ენის სასიკეთოდ, როგორ ექსახურეთ მას...

ბ. გ. - დახს. ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამაში ვარკვეით იყო ჩამოყალიბებული: ამ დღეს შევამზდა, თუ რა ვაკეთდა წლის განმავლობაში ქართული ენის ფუნქციონირების, შესწავლისა და სწავლების საქმეში; გამოიცხდა ერთდროული ვაზეთი „დედაქანა“.

ა. ბ. - და, როგორც ითქვა, ეს ყოველივე საბჭოთა პერიოდში ხდებოდა. ამ პირობებში მოხერხდა ამ პროგრამის მიღება და ქართული ენის დღის დაწესებაც; ისიც ექვთია, რომ საჭიად აქტიურად დაიწყო პროგრამის მოთხოვნათა შესრულება. საბჭოთა კავშირი დატოვებულ წარსულში, ქართული ენის დღე კი შეუნარჩუნეთ.

ბ. გ. - შეუნარჩუნეთ და ყოველწლიურად ევნიშობი. საშუხაროდ, შილოდ საზოიო დღე ვაკეთებ... შევანისა და მეგანისათვის ქართული ენა შილოდ ერთი დღის საფორმალ-სარწინეად იქცა.

ა. ბ. - ასე ხომ არ დგას საკითხი: საბჭოთა კავშირის პირობებში დედენის პრობლემისადმი არც-ბულ ხიშწავებს იმდროინდელი რეალობა (იმპერიული ენობრივი პოლიტიკა) შეპირობებდა დღეს დამოუკდეულ საქართველოში პრობლემები მოიხსნა?

ბ. გ. - არ არის ასე, რამდენადაც მე ვიცი ქართული ენის დღის დაარსების იდეა არიოდ წიქობავას გუოფენის. მანვე განსაზღვრა, რომ ეს დღე უნდა ყოფილიყო ანგარიშების დღე: ითოიულება ჩვენგანში და ვეცლამ ერთად რა ვაკეთებთ წლის განმავლობაში დედენის სასიკეთოდ. ეს იდეა ნაიღო პროგრამაშიც. ეს კი იმას გულისხმობს, რომ დედენის საკითხებზე ფიქრი, ზრუნვა - ყოველდღიური საქმე უნდა იყოს ითოიულება ჩვენგანისათვის. პოლიტიკური სიტუაციების ცვლა, ცხადია, ვაუდენას ახდენს დღეა

ნის ბედზე, მდგომარეობაზე, მაგრამ ეს ისე არ უნდა გავფიქროთ, რომ დამოუკიდებელი ქვეყნის სახელმწიფო ექნას პრობლემები არ უნდა...

თ. ბ. - არავისმელ თქველა და ჩვენც აღვივინებინავს, რომ მოსაგვარებელი საკითხები არანაგდება ამჟამად. პირიქით, გამარჯვალა კიდევ პრობლემები... მაგრამ ისეთი შთაბეჭდილება მძრება, რომ ქართული ენის წინაშე მდგარი პრობლემების მოგვარებით დანტრეფებულ პართა რაიფლებსა შეუქარდა...

გ. გ. - საბოლოო ტენდენციებსაც უხვდავ... ასეთი ფაქტი მასხმეფლება: პირველი თუ მეორე მოწვევის პარლამენტში ერთ-ერთმა დეპუტატმა პარლამენტარებს სწორი ქართული საუბრისაკენ მოუწოდა და დარბაზიდან რესლიცა ესროლეს - რა დროს ქართული ენათ... თუ ჩვენ დავუფიქროთ, რომ შეიძლება იყოს დრო, როცა ქართულ ენაზე არ უნდა ვიფიქროთ, ქართული ენის საქმე დაღუპულია...

თ. ბ. - ნუ დავეაიწყებება, რომ, როცა ჩვენ გაღაფლები ვართ ქართული ენის პრობლემებს, ამ დროს სხვა ფიქრობს არაქართულ ენებზე და იხმნება არაქართულენოვანი ბავაბალები, სასწავლებლებიც ე...

გ. გ. - მე ისიც მახსოვს, განათლების დარგის მდღაღინისთან როგორ ტრანსახობდა, თბილისში 70-ზე მეტი უცხოენოვანი სადაეო ბღაღათ... საუბედუროდ, ბღებს ბეგის ვერ დაარწმუნებს, რომ მშობლიურ ენაზე განათლების მიღება მის შეიღის ბედურად უფრო წაადგება, ვიდრე - უცხო ენაზე... ეს შეიძლება ცალკე საუბრის თემაც იყოს... აქ სატრიაიტულ ასობებსაზე ეი არ არის საქმე, არამედ იმაზე, რომ მოზარდის ვინეპროცი შესაძლებლობა დღეღაენაზე უკეთ ვითარდება...

თ. ბ. - ზომ არსებობს კანონი განათლების შესახებ. ეს საკითხი არის მოგვარებული?

გ. გ. - ამ კანონში წერია: „სახელმწიფო საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლების ენა არის ქართული“. ეს იმახ მიწმავს, რომ არასახელმწიფო საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლების ენა შეიძლება არ იყოს ქართული... მოგვსმენებათ, ასეთი საგანმანათლებლო დაწესებულებათა რიცხვი არაა

მცირე და სახელმწიფო ენის პარალელურად განათლების სასტებსში ვაკანონებთ არაქართულ ენას...

თ. ბ. - ესაღა, არა აქვს მნიშვნელობა იმახ, ეს არაქართული ენა რომელი იქნება - ინგლისური, გერმანული, იტალიური თუ რუსული. შედეგი ერთი იქნება: სადაღალი იქნება ეს შედეგი...

ამ ბოღი დროს ვახმონდა საუბარი „ენის კანონის“ თაიხაზე. ეს კანონი მანც თუ მოავგარებს არსებულ პრობლემებს?

გ. გ. - ენის კანონს რა ბეღი ეღის, ვერ კიდევ არ არის სათელი... მაგრამ თუდღაც მივიღოთ, შეგასრულებთ მის მოთხოვნებს? წღან ვთქვათ, განათლების კანონის მიხედვით „სახელმწიფო საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლების ენა არის ქართული“. მეც? ამის წინათ ერთ-ერთი უნივერსიტეტის რექტორი თავს იწონებდა, რომ უცხოენოვანი ფაკულტეტი გახსნა და საქმე კარგად მიღის. კანონი რამ ირღვევა, ეს - არამდგრად არც არაღის გახსნება კანონი... მრავალა ასეთი შემთხვევა.

თ. ბ. - იფიცი თქმის აღბათ რეკლამის კანონზე...

გ. გ. - ეი, ბატონო, რეკლამის კანონში განსაზღვრულია ქართული და უცხოური ტექსტების ურთიერთმიმართების საკითხები (პროფიტის ზომები, ვერტიკალური თუ ჰორიზონტალური მიმართებები). კანონის გამოხედისთანადე ბეგერი რამ ვასწორდა. ზოღით, ახლა გავიღეთ ქალაქში და ენახით რამდენი დაარღვევა...

თ. ბ. - თქვენ იმახ თქმა გსურთ, ენის კანონს თუ მივიღებთ, მისი მოთხოვნაც არ შესრულდება?

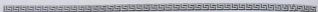
გ. გ. - ვანა თქვენც ასე ფიქრობთ? ზოღით, კანონი გვერღზე გადაღღით და ასე ვთქვათ: აუკონაღვებლია, კანონმა მოგვთხოვოს ქართული ენის ბატონიცება, მისი სწმინდისა და ღირსების დაცვა? არა აქეო ასეთი კანონი პროტანეიზმი, მაგრამ ინგლისური ენასაღმა პროტანეიზმა დამოკიდებულება შესაშურია. თქვენ გადავციო მასაღა, რა დღეში ნაადგეს პრეზიდენტი-მინისტრი, ერთ სიტყვას („სუღა“) შეუღღოთი წერო...

თ. ბ. - არც ჩვენ გვეჭრია საუკუნეების მანძილზე

კანონი რომ კანონობდეს

22190

ასეთი კანონი, მაგრამ ქართულ ენას დამკველი და მწრუნველი არ მოჰყვება...

გ. გ. - სამწუხაროდ, დღეს შენარჩუნებასა და გადარჩენაზე გვიჩვენებს ფიქრი... და კიდევ, მოკვარი აქცენტები იმაზე გადაიტანეთ, რა არის სწორი და რა არის მცდარი... ესეც საქმისა, ცხადია, მაგრამ დაევიწყეთ, რა კითხვებს გამოიწვევს დღის მიმართ: „ტკბილი ქართული“, „ენა შემკული და „კრიზისული“, „ენა მდიდარი“, „ენა მღალღი“... გადარჩენაზე ფიქრმა დაგვათქვა ზრუნვა მის ტკბილქართულობაზე, მის სიმდიდრესა და სიმდიდრეზე... სუბელურად, ხალხად საღვთისოდ ეღერა გრ. ორბელიანის მერ 130 წლის წინათ თქმული:

„ღმინდრე შერალები, ფრანკლისტები,
ვაი სასრალის, ვაი ჩვენს ენას!
მათ უსწავლელთა, ცრუ რუსთაველთა,
სულ წაგვაბღალწეს ენა მდიდარი,
ენა მღალღი, მის ძალი, მღალღი

უნწავლოდ წახდა უწმინდური ხელში...“

თ. ხ. - ასე გრ. ორბელიანი ილიასა და მის თაობას მიმართავს. ილიას პასუხზე ხომ ვახსოვს: „ენა მდიდარი, თქვენს ხელში მკვდარი, ჩვენ მკვიდრია ვასაციოსებულად“...

გ. გ. - მამულიშვილები ერთმანეთს ეუბნებოდნენ დედაქნის სიყვარულში, მოუღაპაროობაში...

თ. ხ. - და ისიც გაეისხნოთ: გ. ორბელიანი დაკრული საქართველოს აღდგენას რომ შესთხოვს თამარ მეფეს, მდიდარი ენის ნატვრა ერთ-ერთი უპირველესია:

„შენი იფერი აღსდგეს ძლიერი,
და დიდებს ურად სხვა ერთა შორის
წმიდით საყდარით, ენით მდიდარით...“
გვერახოს საქართველო ამჟამად მგდარი სხვა ერთა შორის „ენით მდიდარით“!

გ. გ. - ღმერთმა გახმნოს.

მეამბიენები მთავარი რაიონის კომპარტკომის პრეზიდიუმის

„ენა უსწავლო და კრიზისული“

2.03.02

მთავარ ხმაში - იყო დრო, როცა დედაქნისადმი დამოკიდებულების ამისაგად პრინციპად ილიასწული სიტყვები ეკუთვნის: ასეხის არ ვიცით და ჩვენ კი წმინდელ მამასაც არ დავუვიწყრებოდა ჩვენ წმინდური ენის შენახვას გასწორებას. ენა საღმრთო რამ არის, სასოფლიო საკუთრება, მაგას კაცო ცოფილის ხელში არ უნდა შევსოს“. მაგრამ ის დროცა და ის დამოკიდებულებაც დღეს ჩვენთან უსწავლოდ შორს დარჩენილია და ღამის არას, ეს პრინციპი სამორჩენილიად და მოხვედრულიად მოგიატოვია. ხამწუხაროდ აღიარებ ის ვეცხსოვს, რომ აგნა ვეფო, რაც ძველია, კაცისგან ხაწუნარია“

კარგი და, უცხოურის გადმოღების ხომ მარფები ვართ, მიმბაძველობა ხომ ხვეტზე უფო ვეუბნებენ? რაღა მინდობაშიც უცხოური და ყალბად მსწინავი ცრუ ხელაწუნება გერხიდებს, იმასაც შეგეცოთი ყურადღება, სხვაგან რანაირად უფლიან, უფროხილვებიან, სახელმწიფო ენას. წმინდელ მამასაც არ დავუვიწყრებოდა, ამისაგა ილია. აი, დიდი პრინციპის გაერთიანებულ ხამწუფოში კი პრეზერ-მინისტრისაც არ უნობენ. აქ მართლაც დაფიქრებული მტრები არიან უწიწურობისა. მაგალითად, ბრევი პლანი ძალზე ხშირად უმწებს შედეგის სიტყვა „ხვალ“-ს (tomorrow) დაწერისას. მისმელი არ დაკმაყოფილა პრეზერ-მინისტრის კარცელაროს განმარტებამ: მოკვრობის შეთავაზებს ცუდი ხელაწუნა აქვით და... ტელეფონის ვეფო არისისა და გასეთის ფურცლები ატრეფდა ტონი ბეფრის მდიდარი ხელაწუნა“. ბოზი-ხის კორესპონდენტი ტონი ბეფრის სკოლის მასწავლელ ხელაწუნა კი ეწეოთ იცხადით წლის წინათ რამ ასწავლიდა გრამატიკის, მართალია, ცრუნი ყოფილვის ვსწავლიდა სიტყვა „ხვალ“-ს დაწერით, გაიხსენა თურმე იანა რანგროხინა.

რა ენა? ხანდაზნ მანც არ შეგებოთ ინგლისელებს?

აქ დღეს თავმჯდომარეობა ენიჭებოდა საზოგადოება. ესაიმიტონებოდა ანაბეკილისტის გამოსვლა შეიძლება ცოტა საინთერესო იყოს. ამიტომ ვაზიფი, სულტრადლად შეიწინაოთ ჩემი გამოსვლა.

მოგასტრეგით დიდი აკეთ შინის შესახებ და ერთი მინდა აღვნიშნო, რომ ისტორიაში იშვიათია პიროვნება, რომელიც ერთს ორი უმთავრესი ნიშანს მკურნა — თბილისის უნივერსიტეტი და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია — აქვს დაფუძნებული.

აკეთ შინიძემ თავისი სატელეფონი საცოცხლის მანძილზე აჩვენა მავალი იმისა, თუ როგორ უნდა ემსახურებოდეს სამშობლოს, როგორ უნდა ემსახურებოდეს ხალხს.

ბატონი აკეთის შესახებ ზოგერთი დეტალი მინდა მოგახსენოთ. აკეთ შინიძე სრულად ახალგაზრდა ასაკში გახლდათ წვეთიშე თავაშუაღის მიერ დაარსებული საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებისა. ბატონი აკეთ ათიან წლებში სტუდენტია პეტერბურგის უნივერსიტეტისა (თუ მესტრება არ შილატობს, 1913 წელს დამთავრდა) და ზაფხულის პერიოდს ატარებს ამ საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების მიერ მოწყობილ ექსპედიციებში.

რაკუნა მისი მოგზაურობის შესახებ არსებობს ძალიან საინტერესო მასალები. ამ მოგზაურობის შესახებ მას უაღრესად საინტერესო მოხსენება აქვს წაითხული საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების სხდომაზე. ეს საზოგადოება პრაქტიკულად იყო სამეცნიერო დაწესებულება, აკადემიის შტაბისი. აქ მოხსენებებით გამოდიოდნენ ივანე ჩავჭიშვილი, აკეთ შინიძე, ეჭვიშე თავაშუაღი, ალიოშა სვანიძე, თქვენ კარგად მოგხსენებიათ, ეს უკანასკნელი ცნობილი მეფეროლოგი გახლდათ, რომელმაც „ფესტიკი დივენი ისტორიი“ დაადგინა და მისი პიროული რედაქტორი იყო. ეს ფეროლოგი დღესაც წარმატებით გამოის რუსეთში. ის მეფეროლოგი გახლდათ და საინტერესო მოხსენებებსაც აკეთებდა. აი, ბატონი აკეთ აქ გამოდიოდა ძალიან დიდი წარმატებით.

ახლა მეორე, რასაც მე მინდა ხაზი ვავუსვა. აქ ბრძანებს, ბეჭეტი ენა იყო და ბატონმა ზუკანამ დასახლება, რომ იგი ვახლდათ ქართული ენის კათედრის ვაჭე. ბატონი აკეთ მანამდე ვახლდათ სომხური ენის კათედრის გამგე, რომელიც უნივერსიტეტის დაფუძნებიდან — 1918 წლიდან — არსებობდა. მე მქონდა ძალიან დიდი ბედნიერება, ბატონი აკეთ

კისთან გარკვეული ურთიერთობა მქონდა. სხვადასხვა დროს ერთ პერიოდში მე დაეჭრე მოხიზრადია საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების შესახებ. სამწუხაროდ, ამ დროს არც ისე მუხი იყო დაჩქინილი ყოფილი წევრები და ბატონი აკეთის თხოვნით მომხაიე დამმხარებელი. ეს ხანდაზმული კაცი არაბეულებზე ვაბეკური ენერგიით შეხვდა ჩემს თხოვნას. ვერ საიყვარე საინტერესოდ შესაძლებელი, ბეჭე რამეს მომიყვა და მეტე წერილობით დამიწერა და ვადამოყვა მასალა, რომელიც მე მთლიანად გამოვიყენე (ჩა თქმა უნდა, სათადალი მითითებით).

გასული სატუნის ოკთან წლებში იყო პერიოდი, როდესაც პრაქტიკულად ქართული კულტურა ნადგურდებოდა.

ქრისტიანული კულტურა მატეს მხედველობაში. ამ დროს ბეჭეტი ეკლესია-მონასტერი დაიწერა და ბეჭეტი ზელსწერა გახადებდა. ბატონი აკეთ ბრძანებს, რომ (მამინე განათლების სამმართველო ეტყვა, კანდელოეი ჰყავს დამსახურებული შის ზელმდევანელად) დამავალეს და წადედი თე და შილა აბრანაშვილი გურამი, რათა შემოვეყოლი და დაეჭვივებოდა მატერიალური კულტურის რეგულების მდგომარეობა.

20-იანი წლებში (23-24 წლებში) ზედმა ქართული კულტურის ნიშნუშის რევეკიცია. ბეჭეტი რამ ვაიტანეს და შემდეგ შეიძეს მათი უკან დაბრუნება. მე წილად ვახსენე ალიოშა სვანიძე; აქ მას ძალიან დიდი დეაწილი მიუძღობს. თქვენ მოგხსენებიათ, რომ ის იყო სტალინის კოლის მამა და უაღრესად კეთილად, ქვეყნისათვის სასარგებლოდ იყენებდა ამ დამოკიდებულებას. თქვენ იცით, ალიაო, მაგრამ ვაჭვიტობ, რომ ალიოშა სვანიძის დეაწილია, რომ 1936 წელს კარლი ორავეკილის მიერ ვაჭვიტებული და შეიძეს შეჩინებულ ივანე ჩავჭიშვილი, ასე უკეთაოთ, რეაბილიტაციებელი“ იქნა. არსებობს ალ სვანიძის ოთხი წერილი, რომლებიც საგანგებოდ გამოვხანა ვერმანე შვალბლიშვილს, მამინეული მთავრობის თავმჯდომარეს. ბატონი ივანესაც უკანანის წერილს აღმუთავებს წერილის. სულ მალე, 23-24 1936 წლის ბოლოს, ბატონი ივანეს დებუტატად იარკვენი, ირჩევენ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წევრად, მანქანას ამაგრებენ, რუსთაყილის მომავალი მეტეებისა და გამოფენის დირექტორად ნიშნავენ და ა.შ. ყოველივე ეს ალიოშა სვანიძის სახელობანა დაკავშირებული და კულტურის ნიშნუშის რევეკიცია შის დამსახურება იყო. ნერკვის ის გარკვეული პერიოდი თითქმის გასულია, მაგრამ მოვიდა ცნობები, რომ ზოგი რამ მინც ნადგურდებოდა და აი,

არის მხარვეზი აკეთ შინიძე

სტეფე იქმული ა. შინის დამბეჭვის 115-ე წლისთავისადმი მიძღვნილ საზეიმო სესიას, 2002 წლის 26 თებერვლი

ბატონი აკაკი და შალვა ამირანაშვილი მიემგზავრებოდნენ გურიაში. იმყოფებულნი მუდმებოდა ბატონი აკაკი — შემოქმედის ეკლესიის ეზოში ვხვდებით, რომ აქვე იმყოფებოდა ცესხლი, ავტოგზავნებით სოკონი და მთურხიანი ახალგაზრდები აქვე — იქიდან აბტებთან. უმედურება ის იყო, რომ ძველი ხელნაწერები იწერდა. ბატონი აკაკის ღიძმა მცდელობამ ბევრი ძველი დანერგვის, ხელნაწერი კი განანაგებდას ვადაარჩინა.

კიდევ ერთი, ბატონი აკაკის მონათბრობიდან. 20-იანი წლების ბოლოს დიმიტრი ბრძოლა „კონდრატევიშინის“ წინააღმდეგ, კაცმა არ იცოდა, რა იყო ეს კონდრატევიშინა, მაგრამ ვერძოდნენ ისე, უბრალოდ ერთი ის იცოდნენ, რომ კონდრატევიშინი ევროპული ორიენტაციის მცენერი იყო. კაკი თუ კიტატას მოიტანდა ან უკუნი ენი იცოდა, ის მონათბული იყო კონდრატევიშინის მარკით. და სწორედ ამ პერიოდში ბატონ აკაკის გ. ახვლედიანთან ერთად უხვდებ დასავლეთ ევროპაში, კრძოდ, საფრანგეთში მოგზაურობა. ბატონი აკაკი და ვიორჯი ახვლედიანი პარიზში ეკეთიმე თაყაიშვილს შეხვდნენ. ექვთიმე სასოწარკვეთილი იყო. ეს არ იყო ეკონომიკური გაჭირვებით გამოწვეული სასოწარკვეთა. ექვთიმე ეუბნება ბატონ აკაკის: ბატონი აკაკი, დაღუპულია ჩვენი განძი, უმჯელეთ ამას! რატომ იყო დაღუპული? თქვენ მოგვხსენებთ, რომ ოცდაერთ წელს ეს განძი მძი, სულში შეიტანეს. მარსელის ბანკში განძი ერთი წელი ინახებოდა. ემიგრანტებს ფული აღარ ჰქონდა და ბანკში განძის შენახვა ჰქონდა. რამდენიმე ხნის შემდეგ მასზე უკვლედიანი უფლება დაკარგული ჰქონდა. ექვთიმე ახერხებს განძის პარიზის ბანკში გადატანას

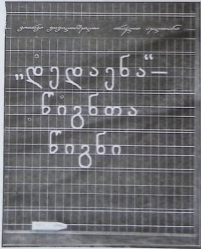
და მერე სხვადასხვა მანქანებით და კიდევ სხვადასხვა გზით წამოიტანეს, მაგრამ იმ წუთში, 1928 წელს, სასოწარკვეთილი ექვთიმეს ზეწინა-შეღობა ვასაფხვი იყო. ბატონი აკაკი ჩამოდის და ამ საითებებს ხელისუფლებას წინაშე იყენებს. მე აქ ხაზს ვესვამ ერთ გაბრძოლებას. ემიგრანტთან შეხვედრა საინფორმაციო იყო. ეს ვარგად იცოდა აკაკი მზითქმეც. მე აქ ხაზს ვესვამ მის დიდ მიმუღიშელობასა და ვაგაკობას.

ჩემი პირადი ურთიერთობა ბ-ნ აკაკი მანიქსთან ძალზე გამოცდილილია ჯერათულ ენციკლოპედიაში მუშაობისას. ბატონი აკაკი მთავარი საბუღალკეო კოლეგიის წევრი იყო და არც ერთი მასალა ენათმეცნიერებისა მის გაზეშე არ გადიოდა. მოგვხსენებთ, რომ ეს პირველი ეროვნული უნივერსალური ენციკლოპედია ძალიან რთულად გასათვთველი იყო. დიბ, ეროვნულიც და უნივერსალურიც, უნდა ყოფილიყო სხვა ენციკლოპედიებისაგან განსხვავებული. რაში გამოიხატებოდა ეს? ყველა ტერმინი, ზოგადი კი, ეროვნული უნდა ყოფილიყო, რომ ის უნივერსალური გაბრძოუნებულყო, ან პირაქით, ეროვნული გაბრძოუნებულყო. ბატონი აკაკის დეაწილი ამ ენციკლოპედიის გამოქვეშაში იყო უხარმანარი ახლა თქვენ რომ იმ საბუღალკეო კოლეგიას გადახედოთ, ესენი არიან იმდროინდელი კორიფეგეა. ყველა აყადემიოსის იღებდა მონაწილეობას, მაგრამ ძალიან დიდი იყო ნიპილიზმი, რადაც პესიმიზტური განწიობა იყო საზოგადოებნასა. ბატონი აკაკისა და ენათმეცნიერების სასაელოდ უნდა ითქვას, რომ უამრავი ტერმინი იქნა დაღვენილი თვით ამ ენციკლოპედიის მომზადების დროს. არა მარტო ეს, ბევრი სტატია დაიბეჭდა ენციკლოპედიისათვის. სიახლე იყით რაში იყო? მზირად დაეა იმართებოდა ისეთ საითებებზე, რაც ენათმეცნიერებს დაღვენილი ჰქონდათ. ოპონენტებს კი უჭირდათ მისი მიღება. არ დამოწყვდება სხდომა, როცა ბატონმა აკაკიმ ენათმეცნიერების ვლე-მენტარულ საითებზე, შეიძლება ითქვას, ლეკია წაითხება. მისმა დიდმა ავტორიტეტმა საითიმი დირსეულად გადაწყვიტა.

ერთი ასეთი შემთხვევაც გვექონდა. დადგა საითი, ყველა სოფელზე სტატია უნდა იყოს თუ არა. აქ მოხდა განწუხება და მხარის დაჭერა, როცა ნიცი მუსხელიშვილი ადგა და აითხა: უკაცრავად, ჩემი სოფელი აბტოცი თუ შევაო. როცა ამ საითებზე დასტური მიიღო, ღიძილით თქვა: რა თქმა უნდა, ყველა უნდა იყოსო. ასე მშვიდობიანად გადაწყვიტებოდა. მუსხელიშვილის ავტორიტეტმა ეს საითიმი ბატონი აკაკის დიდი ავტორიტეტი გვიფარავდა. ვესპასიანე კეისარს უთქვამს ერთხელ სიტყვა, რომელიც რომაულში არ იყო. უთხრეს, რომ ეს სიტყვა ლათინურში არ არისო. შეიტანეთო, — ბრძანა კეისარმა. როგორ შეიტანოთ, ეს ვრამატიკას ემორჩილებო. მე ვრამატიკაზე მაღლა ვდგავარო. ბევრს უნდოდა ვრამატიკაზე მაღლა დგომა...

დღეს ბატონი აკაკი 115 წლისა შესრულდა. აკაკი მანიქსი ის ნათელი პიროვნებაა, რომელმაც თავისი ქსოვრებითა და მოღვაწეობით ერისა და ქვეყნის სასახურის მიგალითი ახვენა შთამომავლობას.

ახალი ნიგნი

შინაგანაწილი

სექტუარინტის შემთხვევაში ერთობის ხელი ამითაც ვლანდება, რომ წმ. წვრილის მთარგმნელებს მღვდელმთავრის მიერ მოწვეული ებრაელი ერის კრება ირწვეს ებრაელთა თორმეტეულ მუხლიდან. ამროგად, სექტუარინტა ცალკეული ადამიანის ინიციატივას, ძალისხმევას თუ შემოქმედებითი ნიჭის ნაყოფი კი არაა, არამედ სიმბოლურად მთელი ებრაელი ერის შემოქმედებაა რწვეული ერის მისიაც სწორედ ამასი გამოიხატა - მან არა მარტო თვითონ ატარა ერთი დმერთის ხსონა, არამედ იმასაც უკადგა, ეინც დმერთი დაიფიქა.

მაგრამ ეინ იყენენ ისინი, ეიხაც პირადად დაეკისრათ ამ უდიდესი მიხიის ხორცშესხმა, ეინც ძველი აღთქმის მოციქულებად მოქვლინენ წარმართულ სამყაროს და ეინც დუთაებრივი ნათლის მიხაღებად მოამზადეს იგი?

ყვარობე ამის შესახებ საკმაოდ დაწვრილებით ცნობებს გეაწვლიან.

ის, რომ სჯული არ შეიძლება თთარგმნოს „არაწმიდათაგან ბაგათა“, კარგად იციან პტოლემეაიოსმა და დემეტრიოსმა: არისტეტასი გადმოგვცემს დემეტრიოსის შინაყოფს ისის შესახებ, თუ როგორ დასაჯა დმერთმა იმტორიკოსი თეოპომპოსი და ტრაგეკოსი პოეტრი თუოდეტროსი, რომლებიც უღირსად მიეახლნენ წმ. წვრილს და როგორ დაუბრუნა მათ ჟანბრთელობა სინანულის ფასად. ამდენად, პირველი მოთხოვნა შეფისა მთარგმნელების მიმართ ისაა, რომ მათ „ცხოვრება კეთილად უნდაქქონდეთ ვატარებულნი“. ამას გარდა, მთარგმნელები გამოყვლილნი უნდა იყენენ სჯულში და მიხი განმარტება (თარგმანება) უნდა შეუძლიათ.

ღუჯაზარი და ებრაელთა კრებაც სწორედ ასეთ 72 მოხუცს ირწვეს ებრაელთა თორმეტეულ მუხლიდან. მთარგმნელთა რიცხვის სიმბოლურობაზე (როგორც თავშივე აღვნიშნეთ, სოვ წყაროში სამოყვდათორმეტს სამოცდაათიც ცვლის სოღმე) არაერთი აგტორი ამახვილებს კურადღებებს და ამასაც დუთაებრივი განგებულებით სხნის. ამ მოხუცებულთ ფილონი აღუქსინდრიელი მთარგმნელებს კი არ უწოდებს, არამედ მკეროფანტებსა („სწმინდის გამცხადებლებს“) - ასე ეახსდნენ წარმართები თაივანთ

ქორუმებს) და „პროფეტებს“ (წინასწარმეტყველებებს), ხეები - „ღუთისაგან შეგვარებულებს“ (იუსტინე, ევსები კესარიელიც, „ღუთიშთაგანგებულებს“ (ირინოსი), „წინასწარმეტყველებს“ (ნეტ. ავეუსტრუე და სხე), „სული წმიდით აღუხილებს“ (ნეტ. ავეუსტინე, ოლამპიოდორე, „წმინდა კაცები“ (გაორეკი სინკელსი). სხეთა შორის, მთარგმნელთა დუთიღვანბრძინობითაზე საუბრობენ რაბინული წყაროებაც (სოფრითა 1, 7-8).

მთარგმნელთა შინაგან სიბრძნეში პტოლემეაიოსი და მიხი კარი (მათ შორის ფილოსოფოსებიც) მანამდე დარწმუნდა, სანამ მთარგმანი შესრულდებოდა, როცა შეიდი ხალაბოს მანბლზე მთარგმნელები სისეთის საგანგებოდ მოწყობილ ნადიმზე კოთხეა-მიგეტების დროს ისმუნდა მოხუცებულთა ბრძნულ პასუხებს მათთვის წინასწარ მომზადებულ შეკითხვებზე.

არისტეტასის წვრილში, ფილონთან და შემდგომდროინდელ წყაროებში, საგანგებოდ აღინიშნება, რომ მთარგმნელებს საუკეთესო განათლება ქქონდათ მიღებული და, რომ მათ არა მარტო ებრაელი ენა და ასოები იცოდნენ, არამედ ელზნურიც საგულდაგულოდ ქქონდათ შესწავლილნი (სოფიერო წყაროს, მკე. ფილონის ცნობით კი მეტრც - ჟლზურად იყენენ აღზრდილნი). ეს დეტალი - თარგმანისა და სათარგმნი ენების ზედმიწვენითი ცოდნა ყოველთვის ხაზგასმულია წყაროებში და ამას სექტუარინტაც, განსაკუთრებით კი ხუთციგნეულის ენობრივი ანალიზიც ადასტურებს. ამიტომაც მას წვეცე საგანგებოდ აღვნიშნათ, მითუქვებს, რომ წმიდა წვრილის თარგმანების რევიზიის მსურველთა ერთ-ერთ არგუმენტი სწორედ ის იყო და არის, რომ წინამორბედმა მთარგმნელებმა ენები არასაკმარისად იცოდნენ. ეს დეტალი იმის გამოც უნდა იქნას აღნიშნული, რომ თარგმანის თუ სათარგმნი ენის არასაკმარისი ცოდნა ხშირად იგტრინობა თანამედროვე ენებზე შესრულებულ თარგმანებში.

წმიდა წვრილის ებრაელი ტექსტები კონსონანტური იყო - მხოლოდ თანხმოვნებით იყო ნაწვრილი და მიხი წაკითხვა განსაკუთრებულ განსწავლას მოითხოვდა, რადგინაც თანხმოიან-

შინაგანაწილი
წმინდა წვრილის თარგმანები
(თარგმანის ისტორია, მთარგმნელები, თარგმანის ენა)
წვრილი მკერე

თა სხვადასხვა გახმოვანება სხვადასხვა მნიშვნელობის სიტყვას იძლევა. ალბათ ამიტომაც ენების ცოდნასთან ერთად წყაროები საგანგებოდ აღნიშნავენ კიდევ ერთს - მთარგმნელთა დახვეწილებას ხმაამაღალ კითხვაში. ამგვარი დახვეწილება გულისხმობს, რომ შეთხვეწმა დაუფიქრებლად უნდა წაიკითხოს თანხმოვანებისაგან შემდგარი ტექსტი, რისთვისაც ზედმეწვეთი, ფაქტურად უკმაოდ უნდა იცოდეს წმიდა წერილი.

წმიდა წერილის ცოდნა თუდაურ ტრადიციაში მისი გამოწვევით განმარტების უნარს გულისხმობს. ამის შესახებაც - რომ იერუსალიმიდან ჩამოსული 72 მთარგმნელი წერილში ვეღვასე უფრო გამოცდილი იყო, არავითხელ არის აღნიშნული წყაროებში (მაგ. ირინეოსი, კლიმენტი ალექსანდრიელი) ეხვევ წინასწარ გაცემული პასუხია ძველი თუ თანამედროვე სკეპტიკოსებისათვის, რომლებიც, ჯერ ერთი, სპეტუაგინტას მთარგმნელებს, როგორც თეოლოგებს არ ენდობიან და მეორე - მიიჩნევენ, რომ ძველი მთარგმნელები უხადავნა შორეუდუნებ ტექსტს და ცალკეულ, მოკლე მონაკვეთებს თარგმნიდნენ ad hoc, წინასწარი გააზრების გარეშე.

ძველი მთარგმნელების ამგვარი, პირდაპირ რომ ეთქვას, დისკრედიტაცია მხოლოდ დღევანდელი სახაროეო სტანდარტით როდია გამოწვეული - ძველი სამეორე, საპირისპიროდ ახალი, „განათლებული“ სამეორეო, სინდელისა და უკოდირების ტექსტებში წარმოადგინონ, არამედ ვითომც აქედან გამოშინარც, მაგრამ სინამდვილეში წინასწარადებული მიზნიდან - ახალი სამეორეო მიერ მოპოვებული „სინათლის“ შექმე ახლიდან თარგმნონ წმიდა წერილი, რომელიც ახლებური ინტერპრეტაციების, ახალი იდეების შემცველი იქნება.

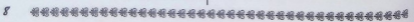
ძველი აღმოჩნის ბერძნულად თარგმნიდან თერთმეტი საუკუნის შემდეგ წმიდა წერილის მთარგმნელის იდეალი ბიზანტიაში იგივე რჩება, რაც ელინისტური ეპოქის ალექსანდრიაში და იერუსალიმში: დეოფიანბრძნობილი, განათლებული, საღმრთო წერილის კარგი მცოდნე, ანუ მისი განმარტების შემსწაველი.

სლავების განსაზღვრებლები, კრილე და მეოთხე ბერები იყენენ და სამოციქულო დეკლეს მუეის, კონსტანტინოპოლის პატრიარქისა და რომის პაპის მონიღებით შეუღებენ თესალონიკელ ძიებს უკვე თანამედროვეები - არა მხოლოდ ბერძნები, არამედ რომის ეკლესიის წევრები და უციხიომელებიც (სლავები,

საზარები, უნგრელები, არაბები) გამოირჩეული სიწმიდის ადამიანებად თვლიდნენ, რადგანაც მათი ღვთაებრივი სიბრძნე და ლოცვის ძალე ხილული სასწაულებითაც დასტურდებოდა. „უდიდესი სიწმიდის მამას“ (magnae sanctitatis vir) და „დიდი და მოციქულებრივი ცხოვრების კაცს“ (vir magnus et apostolicae vitae) უწოდებს კრილეს რომის ეკლესიის ცნობილი მოღვაწე ანასტასი ბიბლიოთეკარი, რომელიც მას პირდად იცნობდა.

ღმერთი, მართალია, სხვადასხვა გზით, მაგრამ ერთი საქმისთვის - სამოციქულო საკმისათვის და წმიდა წერილის თარგმნისათვის - ბავშობიდანვე აზრდებდა წმიდა მამებს: კონსტანტინეს (სქემაში კრილეს) სასულიერო განათლებაც კმინდა მიღებული სამეორე კარზე, სადაც იგი ბიზანტიის მომავალ იმპერატორთან, სიხელთან ერთად სწავლობდა. ფილოსოფიურ მეცნიერებებში წარმატების გამო (ამ მეცნიერებებს იგი მომავალი პატრიარქისგან, ფოტისგან ეუფლებოდა) სრულიად ახალგაზრდას „ფილოსოფოსი“ შეარტვეს და წმ. სოფიის ტაძრის ბიბლიოთეკარად დაეკავინეს. ათლოგურთი მოღვაწეობის დროს - ხატმებრძობებთან, მამადიანებთან და თუდეველებთან კამათებში მან ებრაულიც შეისწავლა და წმიდა წერილის განმარტებაში კიდევ უფრო გაიწვრთნა. წმ. მეოთხე თავის ამხსნაც გარეგნულად სრულიად განსხეაგებული ცხოვრებით ემზადებოდა სამოციქულო საქმისთვის - ჯერ სამხედრო სამსახურში იყო, შემდეგ კი სრულიად განკარგულ სოფელს - ბერად აღიკვეცა და ილიმის მონაზე ლოცვისა და წმიდა წერილის შესწავლას მიეცა. სლავურში იგი ჯერ კიდევ ბიზანტიის სლავურ პროვინციაში სამხედრო სამსახურის დროს გაიწაფა, შემდეგ კი ოლიმპის მონაზე, სადაც სლავი განდებოლები ცხოვრობდნენ. აქ უნდა ესწავლა სლავური კონსტანტინესაც, რომელიც ერთ ხანს მძისთან ერთად ცხოვრობდა მონასტერში. როდესაც ღმერთმა მათ წმიდა წერილის საქადაგებლად - მის სლავურად ხათარგმნად მოუწოდა, წმ. კრილე და მეოთხე უკვე სავსებით მზად იყვნენ ამ დეაწლისათვის - ღვთისმეტყველებებში განსწავლულ კრილეს მის ლოცვით და სლავურის ცოდნით ეხმარებოდა.

წმიდა წერილის ქართველი მთარგმნელები - ეკიმოე და გიორგი ათინელნიც, პირველ ყოვლისა, ღმერთშემოსილი ბერები იყვნენ, მათი ცხოვრებები შეთხვეწისათვის

კარგადაა ცნობილი და ამ წი-
და მაშობთან დაკავშირებულ
ხასწავლებლებზე აქ ხიტეკას
აღარ გაევიწყლებდით. მთარგმ-
ნელობით მიღწავრობას იხი-
ნიც ბერული მორჩილებით შე-
უდგენს მოძღვრის მკაცრი
ბრძანება რომ არა, გიორგი
მოაწმიდელი თავის თავზე ასე
ფიქრობდა - „შეუღებულ არ
ესე წიგნად, და ესვეთარაა
განდმრობობდათ კაცთა შუე-
ნის, ვითარცა იყო წმიდაი მ-
მაი წყნე ვეფხვი“.

ღვთის განებებულება ქარ-
თველ მაშებსაც ბავშუობიდან
აშხადებდა ამ საქმისათვის
„სურმითიანე“. მთვცა გულის-
ხმისყოფა წერილისა და ხუ-
ლისა წიგნისა მიდღითა აღიუ-
სო - წერს წმ ექვთიმეს შესა-
ხებ გიორგი მოაწმიდელი და
მოგუთხრობს, თუ როგორ
წერთნის ექვთიმეს მამამისი,
ითანდ ხასუღიერო მწერლო-
ბის მთარგმნელიად. თაიად
წმ გიორგი მოაწმიდელიც, გო-
რგი მციტრეს მოწმობით,
შშობლებს მიერ ბავშობიან-
ეღ ღვთისთვის შეწირული,
„ყოო - სიყრმიითან ხაესე ში-
შითა და ხიუეარულითა

ღმრთისათა“. თაედაბორვე-
ლიად იგი ხახულის მონსტერ-
ში, დიდ მაშებს შორის ისრდე-
ბოდა აქ „მაშინდელი იგი წე-
რითა გულისქმისყოფათ ვი-
თარცა წინდი მომავალთა საქ-
მითათეს მიიღო და ესრეთ ვო-
ველნი ხადმრთონი წერილნი
ტეულისა და ახლისა შუეულის-
ანი, რომელნი ოდენ წუენისა
ენასა მოუნა, ვოველინე კო-
თილად გულაად იქუნა“. ღვთის
ენას ხედაეს გიორგი მიტრე
იმაშიც, რომ ხახულის მონს-
ტრის წიდა მაშებსა გიორგის
ხელი ვერ შეუშაღეს საქართ-
ველოდან წასელაში, რადე-
ნაც ეს არა კეთილ იყო მომ-
ავალთა საქმეთათეს“.

გიორგი მოაწმიდელის მო-
ღვრომა, გიორგი დაუღებულ-
მა, წინასწარ განჭვრითა მასში
„დაურჯებული ტლანტი“,
„რომელ არს თარგმანებაი
წიგნთა ხადმრთოთა ბერძე-
ნისიან ქართულიად“. მაგრამ
მანამ, სინამ ამ ტლანტს
„ქულო უღებდა“, რაშდენიმე
წელს მორჩილებაში ახოფა
მონასტერში და სულიერად
გაწერთა.

წმიდა მაშების, ექვთიმე და
გიორგი მოაწმიდელის სუ-
ლოერი სიმალეს, წმიდა წე-
რლის დრმა ცოდნასა და
სიბრძნეს სწორად დაურჯეუ-
ბია ბიზანტიისა და საქართ-
ველოს მეფეები და ხამეფო
კარი, სხეადასხვა ეკლესიის
პატარაქები და ხამედელო
დახი. საეანგებოდ ამ წმ მ-
მითათვის მოწყობილი შე-
ხედელების დროს, წინასწარ
მომზადებული შკეთხეების
პასუხად გაცემულ მით
ბრძნულ სიტყვას სწორად გა-
ღუწვევითა სადაუო ხაყო-
ხები, უმხილებია არასწორი
ხწავლებები, განუსწავლებია
ხაერო და ხასუღიერო მო-
ღაწენა ეკლესიათის ცხადი

ყოო, რომ ეს მაშები ღმერთის
გამოანინა „მოხადიეღ წმიდა
თა მოციქულთა“, ამიტომ ესწ-
რაფოდენ ახეთი დაიენებით
მეფეები მათთან შეხედეობას,
ამიტომაც ეეებებოდენ მთელი
ხასხეულებითა და მათ სიტყვა-
ხაც ისე შეიწნარებდენ, „ვი-
თარცა პრისხატან წმიდათა მო-
ციქულთა“.

ქართველი მაშები რომ თარ-
გნის პროცესშიც საეანგებოდ
სწაველობდენ წმიდა წერილს
- მის სხეადასხვა განმარტე-
ბებს, ამის შესახებაც არაერთ-
ხელ აღინიშნება მათ ანდერ-
ტებში დაიეთნის ანდერტში გო-
რგი ეთხელი წერს „ეთარ-
გმენ ესე დაეთონ - მრ-
ვალთა ბერძელთა დედათა და
დაეთით თარგმანათან ფრი-
ადითა გამოწველილთა და
გამოთხებთა“. ეფრემ მციტრის
„სამოციქულოს ანდერტიც“
იმას მოწმობს, რომ თთიოე-
ვი სიტყვის ქართული შესატ-
ყვისის მოსაძებნად იგი რამ-
დენიმე განმარტებას ითვალის-
წინებდა; „სადაცა უქმდა შეც-
ვალეებია და სხუმბრ ცვალებე-
ბა სიტყუასა ხამოციქულთა ქარ-
თულსა, რომელნი მამინდა
ძლით გულისქმა-ყოფებოვის,
ოღეს ხამნი, გინა ოთხნი თარ-
გმანი პეღისანი და ვეფო-
დენიეღ დეკსიკონნი... ერთად
შეშოკრობნი, მამინდა ძლით
მოუბოო ქართული შემსგავსე-
ბული სიტყუა“.

სიყრმეშივე მოხეველ ხუ-
ლი წმიდის მიდღესა, სიბრძ-
ნესა და განსწავლელობასთან
ერთად წყოლებში საეანგე-
ბოდ აღინიშნება ქართველი მ-
შების ცოდნა ქართული და
ბერძნული ენებისა, ეეღასათ-
ვის კარგადაა ცნობილი ის
კახიოდი წმ ექვთიმეს ცხოვ-
რებიდან, რომელც მოგვითხ-
რობს, თუ როგორ მიიღო ქარ-
თულიად „ხსნილად უბნობის“

ახალი ნიშნები

თბილისი

ლინგვისტიკა
მოდერნიზაცია
ისტორია

კერძოება ყოვლადწმიდა ღვთისმშობელისაგან ურმა ექვთიმემ, რომელიც „მუნ ჯამაშუ მნიად უბნობნ ქართულად“. გიორგი მცირეც ხაგანტუბოდ ეხება ამ საგანს: „ხოლო უწუი, ვითარმედ მრავალთა გსურის სმნად, თუ ყინაი ისწავა ბერძული სწავლა“ და მოგვითხრობს, რომ გიორგი კონსტანტინოპოლში 12 წლის მანძილზე უფლებოდა „სწავლას“ „ფილოსოფოსთა და რიტორთაგან, ორთავე ცხორებითა შემკობილთა, არა ერისკაცთა, არამედ მონაზონთა“. უფრემ მცირეც საგანგებოდ ასხენებს ხაბა თუხარულს, რომელმაც „სხუათავე ქველისმოქმედებათა თინა ესეცა აჩუნა ჩემ სუდა, რომელ ბერძულისათა წიგნთა კითხვისა სწავლაი

ილუაწა ჩემოვს“. ამრიგად, ზემოთქმულს თუ შევუჯამებთ, ეფიქრობ, ცხადად დაიხატება წმიდა წერილის მთარგმნელის პორტრეტი: მთარგმნელი გარკვეული თეოდნაზრისით მოციქულაი – თარგმანის დროს იგი ღვთის სიტყვას ქადაგებს; ამ დეაწლისათვის ღმერთი მას ორწევს და ამზადებს წმიდა ცხოვრება მას შინაგანად, გამოცდილებით ასწავლის ღვთის სიტყვას და რადგან მთარგმნელმა ეს ცოდნა ვერბალურადაც უნდა გამოხატოს, იგი „გარეშე“ ცოდნასაც უფლებს - ხაგულდაგულოდ სწავლობს ენებსა და ხაგრო განათლებასაც იღებს.

საქონლობის თარიღი: 1936 წ. იანვარი, №2, 2001

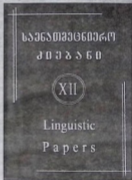
და კვლი ნაილი

ბატონ გიორგი უღრმეხი მადლობა

ბატონო გიორგი, უღრმეხი მადლობა თქვენი დიდი ყურადღებისათვის, რომ „ბურჯი ეროვნებისა“, „საენათმეცნიერო ძიებათა“ მეცხრე და მეათე ტომები და თქვენი დაალოგები გამოიბეზენეთ სარუჭრად.

საოცარია თქვენი ენერგია, რომ ამ მძიმე ხანებშიც ასეთ მშვენიერ კრებულებს აქვეყნებთ: ჩემთვის განსაკუთრებით საიტერესოა თბილისის უნივერსიტეტის ახალგაზრდა ფილოლოგების ეს „გალერეია“, მომავალი ენათმეცნიერების იმედი. თქვენი სახამაოერო საუბრები ვერ კიდევ ნაწილობრივ წაგიკითხე და როგორც ოლდენბურგელს (წარმოშობით კი არა, მაგრამ მაინც) ძალიან გააძინა პრინცი ამაგმა (ხომ იცით, რომ ისკანდერსაც სასაცილო მოთხრობა აქვს ამ პრინციის შესახებ და ჩვენს გახუთში წაგიკითხე, რომ აფხაზებს ფოსტის მარკები აქვთ მისი სურათით...!)

მომავლისთვისაც საშუალებას და ხალისს ვისურვებთ, რომ ენათმეცნიერული წიგნები გამოსცეთ კიდევ ერთხელ დიდი მადლობა -

იქვენი ვინაგირი ბეკუგინი 4. IX. 2000

შეერის გამარჯვებაც და მარცხიც იმით განიზო-
გება, თუ როგორ ფლობს იგი სიტყვას, როგორ
ამოიციონებს და წარმოაჩენს სიტყვაში დანაშაუტ
სხვათაზე მოღვინებულ საზოგადოებას. ერთიანად ცხოველებს
ულმობრვან სტანდარტობას ტრენდენციად ცოცხალი
სიტყვა სამტყველო ტრადიციების ჩარობებში მოაქ-
ცის. არაფერია აღმათ ამხუტ უფრო მეტად სულიერი
უწყობის მუშაობები: ჩვენდელი, ვანდემორებიელი
განმარობის და აზრის გამოქვეყნების ვესტის და ვან-
მოდებული სიტყვებით რასა-რუსსადა ვახერხებთ. და
აი, აქ უნდა ძინანს თავი შეერობის მაღლობა, რომ
მდებარი სიტყვა ვაგვიკოცლოს, გამოიშრალი სული
ვაგვიწოდლოს და ცინცხალ აზრს ტრადიციების ხუნ-
დები აქყაროს.

არადა ბაქაილი ოქროდ
არის დაუნებელი საქართვე-
ლის ევოლუციონისტულში
წელი, მეხლადია, შთი
ნაიცხება ქართული სიტყვა,
ქრაცი ვახუშტარია და ჰენობას
ვაღარჩენილა. ვრცელი, მოსაყვენად შშრალი
აღწერების ნაცვლად ზაბარტი ბატონიანობა, ათასჯინის
ნაციონი სიტყვაწარავლობის ნაცვლად აზრობრივად
ტყვიდი და ვარგინულად ღალი გამოხატვა
სათქმულობის — აი, რა უნდა დაიხსენოს შეერობამ
ცოცხალი მეტყველებიდან. „ფული დამოკიდება“,
„მარაგინი დამე“, „ვაგებარავი სიტყვი“, „ძალი
ვაიზირა“ და სხვა მრავალი, რომელი ერთი დავსა-
ხლებით კიდევ და რამდენი ჩამოყვალა! ვაშნიკად
ქსეც ქმარა, რომელი შეერობის სათქმულს არ დამ-
შენებდა ეს გამოთქმები!

ამბეგრად კი მათ თამას ხმაღლის მოთხრობების
კრებულში წივაწყვლით, რომელსაც „არნი ღუმელ-
თან“ ჰქვია და შეერობის თვარამეტ მოთხრობას
მოკვას.

ამ მოთხრობებში აღწერილი ამბები ცხოვრების იმ
გზას ვაგვიჩვენებს, თითქმის ყველა ქართველს რომ ვაუ-
ვლია თავისი სოფლის დაჩრდილული ორიბობებიდან
დადი ქალაქის მტკრიან და ხმარაან ქუჩებამდე, იმ
კაცის ნაღვიქრ-ნააზრეს ვევიზარებთ, რომლის სულ-
საც სისამაღი დილის სინდელზე ზეგტიან პაპანაგებამიც
შეობრავნა.

სეშით შემთხვევით არ ვახსენებთ ის, რომ
შეერობის გამარჯვებაც და მარცხიც იმ შედეგით განი-
ზობება, თუ როგორ დამატალიანებს იგი სიტყვის
სტიქიას. თუ სათქმულს დაეყო ან, პირიქით, სადავ-
ესი მუშა, ამით ვასაწირავ ვაიმეტებს ხალას
ნააზრევსაც. თქმესაც უნდა ვასათვალისწინებელია, რომ
გვლთა ნაგრობობა ცინდიურად თუ ჰეუნობიურად
თვით პოელომს ადვიტურტ გამოხატულებას, თუკი
მიუქმულს ბატონიანი აზროვნების მაღლი დაანათლა
ვაჩვენებამ. ეს მაღლი კი უთოოდ აქვს ამ კრებულის

ბნაკრონე ჯორჯანიანი

სიტყვის მადლი

ამბეგრად კი მათ თამას ხმაღლის მოთხრობების
კრებულში წივაწყვლით, რომელსაც „არნი ღუმელ-
თან“ ჰქვია და შეერობის თვარამეტ მოთხრობას
მოკვას.

აგტაროს.
შეერობა, საერთოდ, ზელოვნება გრანობის გზით
მიდის აზრის გამოხატვისაკენ. ამიტომაც არის ხატო-
ვანი აზროვნება უფრო ტყვიდი და ეფექტური —
ხორკმესხმული სახეები ნათლად და ხელშეახტებად
ვაჩვენავდებიან იმას, რასაც ფერმკითხლ არბო-
ლებად აქცევს სქოლასტიკური ფორმულები.

ეს საშიშროება შეერობისაკენ ცენტრება: ჩვენება
შეერობის აღწერა, ასახვა — მსუღლობით.

თამას ხმაღლის მოთხრობები უწინარეს ყოვლისა
სწორედ იმით არის საცნაური, რომ ადამიანის ში-
ნავანი სამყარო, მისი ნაღვიქრ-ნაგრობობი მისივე
ცხოვრების ყაიდით, მოქმედებით, ნათქვამით ვლინდ-
ბა უმეტეს წილად და არა
ეპტორისეული განსა-
მუღლობით.

აი, ერთი ნიმუში ამისა:
„მოქვენა, ჩემო შეუღლებო და
მამეო, აღმათ, იმისა
მეტიკობით, ეს რა უხედი და

ღამიდანდერა თამადა გამოვავადა, რა მევიანარე-
საეთი ვაგებამს და აღარ დამათავრებს ხოლმეო.
მასინდელი რომ არ ვყო, იქნება სუფრიდან
ვაგვიანდებდებნეთ კიდევ, მაგრამ რათა, კარგებო,
ქერ ხომ ეხლა დამინდია, მამ სხვანათად როგორ
ვაგვიღებარათი ძირი ამოკარტე ზამთრის დამეს.
არადა, თქვენც ჩასა ჰყარავთ, საღ ვერქარებთ
ამხუტ კარგ აღვას, ერთი მოთხრობით. ვინ ობგის
წედა თავად ბერ-ღვინო ეზოგებოდეს — ვისადეთ,
ვისილობითილოთ, ვისამტკბილით და ცოტ-
ცოტაბობია ვსეთა ეს მირინგიეთ ვაზის წყენი. მოყ-
ლედ, მოდი, კიდევ ერთი საღდეგარტული ვოქვათ და
ისიც სხვებს მივამტებთ“ (საადღეგარტოლ).
ეგრავითაი ვრცელი აღწერა, ავტობიოგული წი-
აღსებულები ვაღრამავებული ვერ წარმოგვიახვავებ
უფრო ცოცხლად, ხორკმესხმულად ამ ენაყულიან
თამაღას, ვიდრე თვით მისივე ვაგარტულებული, მაგრამ
მაინც მოუწყინარი ნამაშობია.

ამ შედეგებთან მოყენი მონავეთმიც ვაცხადებუ-
ლია ამ კაცის ხალასი და ღალი ბუნება. უწინარეს
ყოვლისა ის, რომ მამა-პაპურ ტაბლასთან შეერობა
თამაგონებანებთან მიორნებანებელი ღვინო ვანათვლა
ჰეგარებია და მათთან ყოფნა არ ვიშობა. მეორე ისაა,
რომ სხვემისთვის ეთილი სიტყვა არ ენუნება და ეს
სიტყვი მისა ვუნუნება და არა წილად. ვარდა ამისა,
წიგნი არ ეტყობება, მაგრამ ხალხის წილში ტრი-
ბალებს და ალალ-მარათილი ვაცის სიტყვა-პასუხიც იქ
შეუთვისებია: „ღამიდანდერა თამადა“, როგორ
ვაგვიღებარათი ძირი ამოკარტე ზამთრის დამეს“,
„ვისილობითილოთ“ — ნასწავლი კი არა, შესახლ-
ხოტკბული სიტყვებია მისთვის და ამიტომაც ასე
აზროვნებს, ასე ზედავს, ასე ვანიცდის ყველაფერს.
ახლა მისივე სხვა მონაყულ-ნათქვამი მოვისმინოთ
(საიტყვემ თავისი ქნა და თანდათან სახლებში
შეკრიფა სოფელი“, ან: „როგორ დამოცოტავდა

წერლის შემოკლებული ვარანტი გამოქვეყნდა
„ბნაკრონე ჯორჯანიანი“, №40, 1992 წ.

— ხალხი, გამოიკვლი!
გამო სოფლის მეწარმე, მალასა და მჭერად ჩასტუმრეს, დღენიადავ კარგაყოფი გდებისაგან ლაინი კამეჩით გამოიკვებულს, მჭერსტოლა ნაბდის ქედში ვერდატეული ვაჯარა თმა თავის ნებაზე მიტყუა. წამოხრდილ წვეკის ხმარ-ხმარად, დიდი გულმოდგინებით იშვავს და მსხვილი შავი თვალბინი გაუბუდნავად, კრძალებით შეტყუებს დიდსა და პატარას...

...ასტვინ ვნისს ძალღებნი, ავიღდებნიან გამოსაგან გამოღვივებული მამლები, ცოლებს აბუნებუნდებნიან ნამხარევი გულგები და ტრესტებს თანდათანობით ქრალი ზღვრებით სხსრებში“ (სასვე მთვარე).

ცალკეული კადრების ასეთი უ რ თ ი ე რ თ გ ა დ ა ს ვ ლ ა ი, ურთიერთმეღწევა შემოხვევითი არ არის. ესაა უშუალო გამოზატრული მწერლისეული მათემატიკისა, როცა ბუნება და ადამიანი ურთიერთმეშვესებელ დენომენტად გაიხატება. რა თქმა უნდა, როგორც ლიტერატურული ხერხი, ეს რაიმე განსაკუთრებულ სიახლეს არ წარმოადგენს. აღვრც გამოუღვინებათ, ქართული სიტყვაკამბულ მწერლობაში ხომ თითქმის ყველ ნაბიჯზე გვხვდება ასეთი აღწერები, მაგრამ სირთულეც ვე არის: ტრადიციად ქვეული ლიტერატურული ფაქტორი ასეთი კუთხით გამოისახი, რომ მთავრულმა რეალურად განიცადოს ბუნებისა და ადამიანის მარალული ერთობის ყოველწამიერი სიახლე ისევე, როგორც ვანტეორებლობა ყოველი ახლად გათენებელი დილისა.

თმაზ ხმალბისათვის ვარესაშაროს ვრთობიერი აღქმა დამახასიათებელი, ყოველი ფერადი ამ თვალთაა დანახული და გათავისებელი. ავტორისეული განწყობა განახრობებს ყოველი მოვლენის შევსებას. ვერადღებას იტყვის ის ფაქტი, თუ როგორი კონტრასტულობით დანდებმა მის მოთხრობებში სოფლური და ქალაქური ყოფის ზეგნება.

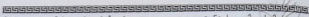
ორიოდ ნიშნში — ზემოსხვებულის საღვთსტრაციოდ.

სოფელსაც და დაბლა აღახნის ველსაც ქარფინფერი მოსჭარბებია, ბარაკისა და დოვლასის ფერი. შემოდგომის მშვიდი საღამო ჩამოდგარა, თბილი, უქარ-უღრუნდო, ჩამტბარო. ვერამალია და სოფლის საღვთსტრაცი, აქაურები დინვას რომ ესხბიან, ახალგაზრდობა შეურბა. ვნისსობენ, ერთმანეთში ირვიან, ერთ ამბავში არიან — ჭიდაობენ და ცუ-

ვაცენ, შაირობენ და მღერაინ. ადრეულა მჭერად შემთვრალი ბიჭებისათვის ვოვოების სიახლოვეშილა მოთავსებია ხელი და ვხაკვალარეულები დობეყოფის ედებიათ“. ესაა დანაწყისი მოთხრობისა („მოლოდინი“), რომელიც მატრბეხია მოხტეუ ქალის ერთი დღის ამბავს ვაღმოდგევს. ამჟარად იგრბობა, რომ ასეთი დღე არა ერთი და ორი ყოფილა მის ცხოვრებაში, სომარტოვესაც შესწავია თითქმის, ნაღვლიანად ფიტრბეც ვაბმორბობა, მაგრამ ურბელობა ახლოს მიიწე არ ვაუცარბებია. მალიან რომ ვაუტკირდებმა, თვით ინუგეშებს თავს: „მოიცა, ნუ გეშინია, ალბათ ნუალ-ხვალრეით ი ბიჭიც მოგვდეს, მა რას იზამ...“. მღვამტართალს, საუვის მღვლზე, მთელ საქართველო-საქარისტრანსზე აღვლენილი ლოცვის შემდეგ, როდის-როდის მიგრევა თვალზე რულე“, მაგრამ მოსვენებით მიიწე ვერ იბრნებს („აბილი არ უბმირდებმა“) და „ახლბერჩანშიც საგალიო ვეგშებს აიღავებს, უნდა თუ არა, ცხოვრება თავის კუთხილის მოთხოვს“. სწორედ ეს არის ნიშნდობილი: მოლოდინად ქვეულ სოფელ დღედაცს, რომელსაც თითქმის უვე დათვლილი აქვს წუთასოფლის დღეები, საზრუნავი მიიწე არ გამოღვია, სიცოცხლის წყურტილისაგან არ დაცლილა, არ გამოღიტულია, ბედს არ მიწებებია. მოჭარბებული სიცოცხლისა და მოლოდინიან მარტობის კონტრასტს კიდევ უფრო აძლიერებს მოთხრობის დანალი: „სოფლის თავიდან ისე იბმის დოლისა და ვჩიამბლის ხმა. სოფლის ბოლოში ნაღვლიანად ბღავის უბატრონიდ მიტოვებული ძროხა“. და,

მიუხედავად ამისა, მაშინ, როცა „სქვის თაღმბიანა ოროდობებით ლეკის ქარღვით ურბმარა შემოიბარა ბინდი“, როცა „მოვარე ამთავრებს ვაბმობას და თვითად აქთბათებს სოფელს“, ოქბის ნაყიდ დედის იმ იმღით ებანება, რომ „სადავაცის ნატამალი აღარ დარჩენილა სამჟარომა“.

შვედნართი ამს ქალაქის ერთი დღის სურათი: „ნაფხულის დღე ნელა იწერებოდა. მზე უვე ვადავორბეულყო განაცრისფერებული შენობების მიღმა, სიციხე კი წერაც არ ამირბედა ვახურბებული ქალაქიდან დღისს მოცელას. თბილსულთავან ბეჭყი არ მოსწრებოდა ასეთ ხედავან ივლისს. ბურბურბებდა, იწეოდა ქალაქი, საწველი კი არსიდან ჩანდა. პატარა, ვხსისობა ბალი თითქმის ცარიელი იყო. იქით, ქმანში იწევათად ურ გამოიწინებდენ გამგელები და ისინიც სწრაფად იმღვებობდენ საღვაც“. მივაცითოთ ვერადღება ამ გამოთქმას:

„საშველი კი არსაიდან ჩანდა“. ეს აზრი გასდევს ლაიტმოტივად მთელ მოთხრობას („სანამ ახალგაზრდები გქვიათ“). საშველი არსაიდან ჩანს, რადგან არც ამ ზეატანი დღეს უჩანს დასასრული და არც ერთფეროვნაში, გამამზრებელი ცხოვრების შეცვლა იმეფება ვინმეს.

ასე რომ, ერთი მხრივ, ქარვისუფრო — დოვლათისა და ბარატის ფერა, შვიდი, უქარ-უღრბული, ჩამტოვარი საღამო, ახალგაზრდობის გნისა და მარტოდ-დარჩენილი მოხეტიალე იმედი და, მეორე მხრივ, უსაშველო ზეატა, განაცრისფერებული შენობები, გახურებული ქალაქი, უიმედო ძებნა მიზნისა და სევდა, ქალაქის ზეატითი უსაშველო სევდა...

ეს სევდა სიმარტოვის სევდაა, უიმედო სიმარტოვის სევდა. მარტოობის ამგვარმა სევდამ გაგიყვება იცის. იმგვარი გაგიყვება, რომ მთელი სამყარო შემოიღოდ ქვეყნება ადამიანს — გვიანი შემოდგომის მზე სახლის სახურავზე იქნება. სახურავი გადასასხლედაყო. შემოიღო დარჩენილი სარკმლიდან მზეს უფრობდა. თვალებში ყვითელი აღი უქრიაოდა — მოსასტრის ბუნელ კუბებიანი ანთებული თაფლის სანთლისაღი. ჩამომდინარე სახეზე ნაცრისფერი დასდებოდა. დაბლა ვიწრო ქუჩას ახალგაზრდა ქადრები ჩასდევდნენ. ქადრები ნელ-ნელა შიმშლდებოდნენ და ლაზარს კარგავდნენ. ფოთლები შემოიღო აზრებით დაფარფაცებდნენ ნელ ქარში. რაღაცა დარდიბდა შემოიღო, სახეზე კენთები უთბამებდნენ („დარდი“).

ამგვარმა სევდამ ადამიანს მონატრებაც იცის: „ამ ქუჩაზე ვხვდებოდი ერთმანეთს... ამ შალაზაში ვაშლი ვყოფდი ერთად... ეს ფილა ერთად ვნახეთ ამ ზაფხულს... ლოლის ცაცხები უფროდა ყველა ხეზე მგადა...“ („ყოფდ ერთი შემოდგომა“). ეს მონატრება საბედისწერაა, რადგან ვაცს ენატრება ქალი, რომელიც თავად მიატოვა: „ეღარ მოერია საყვარელი თვის, ვღარ ამოვიღო გულიდან წყენა რაღაც სულელური გამოთის გამო. წამოვიღა. წამოვიღა მოხლოებული სინებისაკენ“. კმათი საბაბი იყო მხოლოდ. სულელურიადეული კაცის საბაბი, რადგან ერთმე უტყოლოც ისევე საქვარია, როგორც სინარული“, რადგან, მართალია, ეშინიათ სინარულის დასასრულისა, მაგრამ ამ დასასრულის მძაფრი განცდის სურვილიც აკვიატებითა შემოიღოლის ფრთხილბოთი. თუნდაც ჩამტყბარი, მაგრამ თავის ერთფეროვნებით გამამზრებელი ცხოვრება აქუნებს ადამიანს მძაფრი განცდებისაკენ. რადგან სრული უფიფიფილობაც ისევე დამარჯვებელია, როგორც დღემუდამ ადამიანთან უმფიფიფილი სახალცივის ძრება. „უხლა დაიწვება ხშირი წვიმები, შენი იმედავით ხშირი წვიმები და მე უტირებ ყველა გზა-ანბნული კაცის სანაცვლოდ, ადრე და უახლოდ ჩავედრულილი სიჭაბუკის გამო და უფრო მერე — ყველა უბატრონი მიტოვებული საფლავის გამო“. პარადოქსულია თითქოს, მაგრამ ცხოვრებაში მიზანშეუბრალო კაცის სულიერი მოთხოვნულობა იმა-

დროულად — დიატანქოს იმ სიმარტოვით, რომლისთვისაც თავად გასწირა საყვარელი თავი: „თემომ ნაილიან ქუჩაში გააბაფა... დ... მღუმარედ ვაუყვებ ნარგუნებ გზას“. ამ გზას იგი ვერსად წაუვა ისევე, როგორც თავის ბედისწერას...

სიმპტომატურია, რომ ადამიანი თავის სიმარტოვს განსაკუთრებით მძაფრად სწორედ ხალხმრავალ ქალაქში განიზნას. ქალაქი აცილებს ერთმანეთს ადამიანებს, რადგან ქალაქში ბუნებისაკენ მოძებულ უმელოლობას კარგავენ. და ერთიც: საბედისწერა არა სიმარტოვე, არამედ სიმარტოვის სურვილი, რომელიც თავისდაუნებურად ეუფლება ადამიანს. ქალაქმა სწორედ ამ სურვილით დაავადება იცის. და თუ ბუნებასთან განმარტოებული ადამიანი არასოდეს არ განიცდის თავის სიმარტოვეს, ეს იმიტომ, რომ მისი სისხლი სისხლთავანია და ხორცი ხორციავანია.

ალბათ ასე უნდა გავიანზროთ სოციალი სულიერი მარტოობა ქალაქის ორიბრტიალში მოხვედრილი პერსონაჟებისა და იმედურულად სიცოცხლის საოცარი ვინი და იმედის მოუშვებლობა სოფლად თუნდაც მარტო დარჩენილი, მაგრამ მაინც საზრუნავ-თავან მოუცელი ადამიანებისა.

ერთი რამ იქცევა კიდევ ყურადღებებს: ყველა ქალაქელი თითქოს ერთ თარგზე გამოტრიალი, ერთმანეთს ჰგავს მაშინ, როცა სოფლის მკვიდრთა ყველას თავისი განუმეორებელი სახე და ფერადიონება აქვს შენარტუნებული.

სიმარტოვემ საყვარელი თავში ჩაღრმავება იცის. ამიტომაც არის, რომ თამბუხ ნმლიბის მოთხრობებშიც ქალაქელები უფრო მეტს ფიქრობენ, ვიდრე მოქმედებენ, უფრო ხშირად რაღაცას, წიასულში დაყარვულსა თუ მომავალში მიუწოდებულს ესწარავიან იმის საყვარელ, რომ აწიყობი თუნდაც მკორედს დასყერდნენ და გამამზრებელი ერთფეროვნება ამ მკორედით მაინც გაიხალისონ.

აი, ერთმანეთთან გაუცხოების ტიპიური ნიმუში: „ყოლი რაღაცას აეთოვებდა. თემი თვალდახებული იქნა სკამზე და წინ და უკან ტანობდა, ცოლი ვაჭურებულად ჰკვებოდა მეზობლის ბავშვზე ადრეც რამდენჯერმე მოხაილო ამბავს. საოცრად ღამაზი ხმა ჰქონდა, თვალდახებული თუ მოესმენდა, დატყებოდა კიდევ. ასება რამეზე მაინც იღამაზაკოს. — ფიქრობდა თუმბო, — ნეტავი მალე დაამთავროს და სება რამეზე იღამაზაკოს“. მერე ცოლმა რადიომიმღობი ჩართო. თობაი მუსიკით ათვსო. „მუბერტი, — გაიფიქრა თემომ, — აფშ... უცებ დაიძახა, მუსიკა რაღაცა ძველს, შორეულს, ოდესღაც მომხდარს ასხენებდა“ („ყოფდ ერთი შემოდგომა“). ერთად უფრო გამამზრებელი ზღედა, ისე დათრეველი სურვილი განმარტოებისა, მოგონება ძველისა, შორეულისა. ეს შორეულიც იმითაა მომზობლივი, რომ მიუწვედომელია. სულში ისევე აწრიალდა რაღაც, „თემი სხლიდან გამოყარდა და თავდაღ-მართზე დაეშვა“.

სავანეგები დაყვირება არცაა საჭირო, ქალაქელი

კაცის ფიქრებში საოცრად მოკარბებულია ეს „არაღაც“, თითქმის გაუცნობიერებელი, სახელუპოვარი, შორეული და ზორსმუნებელი: „არაღაც აწუხებს“... „ეძებს რაღაც დაფარულს“, „არაღაცას ფიქრობს“ — ყველაფერი უსახო, მიწველობელი, მუცნიობელია, ძებნა უნისამართოა, ტუთილი — უმიზეზო. თვით კონკრეტული საგნებიც უსხეულონი, გაუცნობიერებელი ხდებიან: „ყოლი რაღაცას აუთიბდა“... თითქმისდა არცაა სინტეზისა, რა არის ის „არაღაც“, თითქმის ფარული შიში ის „არაღაც“, გაუცნობიერების შემდეგ ასეთივე ხვედლებიანი, ერთფეროვანი, გამაბნობელი არ აღმოჩნდეს, როგორც არის ყველაფერი ეს, გარს რომ გვახლავს და რომლისგანაც ასე აფაროშიშველელად ვუღიბობთ თავის დადევნებს. ეს ფარული შიში განაჩიღებს ქალაქელ კაცს სხვათაგან. ერთი ასოციატია ჩნდება: ქალაქელი კაცი თითქმისდა სხვანაირად გადარტყული ხესავით მოწყენილია და ჩამოშტყნარია, უსასრულოდ ხანგრძლივი დრო უნდა გავიდეს, სანამ ფეხს მოიმეგრებს და სიცოცხლის ხალისს დაიბრუნებს...

როგორც ითქვა, ეს ერთფეროვანად საოცრად ამაგავებს ერთმანეთს ადამიანებს. იქნებ იმატრომ, რომ ყველას ერთი და იგივე ნიღაბი აუფარებია, ამ ნიღბის ქვეშ დამულაყს სხვების საქალიყოფ ვერაგებებულნი თავი.

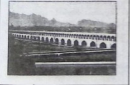
იქ კი, სადაც სიცოცხლის ერთი ფეხქვეს, სადაც სოფლის სალაგბოზე ხალხი გნისობს და ერთმანეთს ესისყვარებენ, სადაც მარტოდაჩაჩენილსაც არ აცოლი იმედი და საზრუნავი, დსაყვარავი და შესანიღბი არავის არაფერია აქვს, ყველა თავისი მეობით არის გამოჩრტველი. ამნართი პერსონაჟების მთელი გაღვრის არის გამოფენილი თამაზ ხმაუბის მოთბობებში.

„ერთი ესაქმებია და ხელთუყვარი კაცი იყო ნასიკოდა. ხელობა არაფერი ჰქონდა, სხვის დაღმარებლად ვირს ვერ

ახალი ნიბნი

ნამადე მამიათა

ჩინხული ჩინხახეცები

ლომის სარს
მ ე მ რ
შეუღგამდო,
თ ხ ი ლ ი ს
არსორტიდან
საბრეს ვერ
გამოჭრიდო.
მაგარბ ცხო-
ვრებმა მიინე
არა უქირდა.
ენა ჰქონდა.
ნ ა ტ რ ა ი ს -
თვალში არ
გაიცივლებო-
და“ („ნასიკო-
დას ვატე-
რლოო“).
- ე ზ ი მ ი .

თეთის ქვეშ, მოხვეტი დედაკაცი ხის, ხონხანზე დავეუქვნილი ლეღვი უწევია და საციერ ჩირბებზე, ასანამ როგორც ჩანს, თავის ფიქრებშია ჩაძირული, საკუთარ საღებრალს ხალხმადებია. შემთხვევით ჩამოვლილი მგზავრის ფეხის ხმაზე მგზავრისა და გზასავე იფერება მომლოდინე მჭერათი“ („მოლოდინი“).

ეჟ, ამ სამყაროში, არა მხოლოდ ადამიანება არიან თავისთავადნი, ერთმანეთისაგან გამოჩრტველნი, არამედ ყველა სულიერა: „ცანც იცოდა ვლუფთერის ამბავი (ნასიკოდა ვლუფთერ დააჭრეა მამალს), ცხოში უფობოდ შესვლას ვერა ბედადედა... ვერ მარტო ხმა რად ლირდა ვლუფთერისა, თამხინი, ვაკაცურა, ეჟ რომ დაიფიქრებდა, ვერალისა და ლავოდებისავენ დედლებს მუხლებში აფარულბდათ“ („არკულებიან აივანზე“).

სამყაროს საზოში ადამიანის სულია. ადამიანის თვალთ იხვედება და ადამიანის გნით აზროვნებს იგი. „დასამამიდან ერთხელ და სამღადაოდ დადევნილ წესრიგს არც სულიერა არღვევს და არც უსული... ერთი მარტო ადამიანია, ამ კანონს რომ არ ეტყება, ათსანართი ჰქონს და დონხანს ფიქრებს, არც თვითონ ისვენებს და სხვას ხომ არ აძლევს და არ აძლევს მოსვენებას...“ („არქუ“).

ეგ მოსვენებრობა არის მარალი განახლების საფრტველი და იმის განმსაზღვრელი, რომ მეღამ ვივით ახლავგაჩენილი ღმერთივით ლაღი და ლამაზა“.

ისიე სათქმელია, რომ აველა სოფელში თითო ჰამლეტი მინე ცხოვრობს, მაგარბ იმათგან ერთი-ულუბს თუ შეერლიათ იმისი ტვირთის ბოლომდე ზიდვა“ („სასხლდა“). მათი ნადიჭრ-ვანცდლის ამოცნობას ესწრაფვის ხელოვნება. ეს დაესხება მინხან ზემოხვენებულ მოთბობათა აფტროსაც.

რა თქმა უნდა, არ შეიძლება იმის თქმა, რომ თამაზ ხმაუბის ყველა მოთბობა ვაგარტებს ან მხატვრული ზორსმუნების თვალსაზრისით ერთნართი სიძლიერისაა. ოღონდ ვეცე ვასათვალისწინებელია: სხვისი ნაკლის შეშნევის დიდი ჩხრევა-ხაძებია არ სჭირდება (რომც არ იყოს, თუ მოინდომებ, იმიო, მე ასე მერევენბაო, თავსაც იმართლებ), არსებითი ისაა, ფასველ მოგნებებზე მიანიშნო იფტროსი და იმის შესაქმნელად წააქვზო, რაც ემარტვება და ხელიდან გამოსდის. ასეთი მოგნებები კი უთუოდ მრავალადა თამაზ ხმაუბის მოთბობებში და მათი უფრო ფარ-თოდ გამოფენებაც ხელეწიფება მას.

„ხამართის გრტელი ლამე იფვა ვარეთ. ყინავდა და კობარისები მოთმინებით იფგნენ თოფლბ. კობარისებ-ში ეჩინათ ხელღრტებს და სიზმარში მათათვის ხელფ-დენენ“ („აფღრტებს კობარისებში ფინათ“).

სიმშობლური სახებია, თამაზ ხმაუბის მოთბობა-თა თითქმის ყველა პერსონაჟისათვის განზოგადებუ-ლი სახება: განათიადის მოლოდინით დამუხბრული გრტელი ლამე“.

2002 წლის 24 აპრილს საინფორმაციო სააგენტო „ნოესმა“ ასეთი ინფორმაცია გაავრცელა:

„გუშინ პარლამენტის სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტში გაიმართა ეუთოს ეროვნული უმცირესობების საკითხების უმაღლესი კომისარიატის ექსპერტებთან შეხვედრა, რომელზეც სახელმწიფო ენის შესახებ კანონპროექტთან დაკავშირებული პრობლემები განიხილეს. სახელმწიფო ენის პალატის თავმჯდომარის ლევან დვინჯიას განცხადებით ორი კვირის წინათ თბილისსა და პაატაში გაწეული სამუშაოების

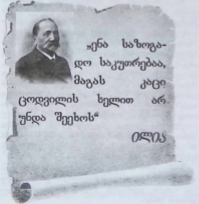
შემდეგ მომზადებულ კანონპროექტში ცვლილებები შევიდა და ამჟამად პარლამენტში სრულყოფილი პროექტი დღეს. ეუთოს ეროვნულ უმცირესობათა უმაღლესი კომისარიატის დირექტორის ჯონი პარკერის თქმით, სახელმწიფო ენის პალატასა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტთან კომისარიატის აქტიური მუშაობის შემდეგ კანონპროექტის

ერთ-ერთი მუხლი, რომლის თანახმადაც საქართველოს მოქალაქე ვალდებულია იცოდეს ქართული ენა, შემდგენილია შეიცვალა: „საქართველოს ყველა მოქალაქემ სახელმწიფო ორგანოებთან ურთიერთობისას უნდა გამოიყენოს ქართული ენა“. მისივე თქმით, კანონპროექტში გათვალისწინებული იქნა ეუთოს კომისარიატის წინადადება, რომლის თანახმად, რაიონების საკრებულოებს შინა წევრების უმრავლესობის გადაწყვეტილების შემთხვევაში ქართული ენის გარდა სხვა ენაზე ფუნქციონირების უფლებაც ენიჭებათ“ (ზაზი ყველგან ჩვენია — რედ.).

„რას იტყვის ჩვენზე შთამომავლობა?“

ამ ინფორმაციამ რამდენიმე შეკითხვა გააჩინა:
1. რას ნიშნავს : „უნდა იცოდეს ქართული ენა“ შეიცვალა ფორმულირებით „უნდა გამოიყენოს ქართული ენა“? თუ არ ეცოდინება, როგორ გამოიყენებს? და საერთოდ, რას ნიშნავს სახელმწიფო ორგანოებთან ურთიერთობისას ქართული ენის გამოყენება? ხომ არსებობს არასახელმწიფო ორგანოები, დაწესებულებები, სტრუქტურები... მათთან ურთიერთობისას რომელი ენა უნდა გამოიყენოს? არასახელმწიფო სექტორში ქართული აღარაა სახელმწიფო ენა?.. ეს პუნქტი

ხომ ეწინააღმდეგება მომდევნოს: თუ საკრებულო სამუშაო ენად არაჭართულს გამოაცხადებს, მაშინ როგორ უნდა გამოიყენოს ქართული ენა?..
2. საქართველოს კონსტიტუციის მიხედვით ქართული ენა საქართველოს სახელმწიფო ენაა. თითქმის მეთხუთმედი საუკუნეა ვუჩემობთ და დღესა და პატარას თავი მოგვატყეს იმით, რომ ქართულ ენას ეს უფლება შეეწინააღმდეგებოდა. საკრებულოებისათვის სამუშაო ენის არჩევანის უფლებას მინიჭება ხომ სახელმწიფო ენის ფუნქციონირების შეზღუდვაა იმ კონკრეტულ რეგიონში, რომლის საკრებულოც ამ გადაწყვეტილებას მიიღებს? კონსტიტუციით მინიჭებული სტატუსის შეზღუდვის (უფრო ზუსტად, გაუქმების) უფლებას ვანიჭებთ საკრებულოს?

25 აპრილს პარლამენტის განათლებისა და მეცნიერების კომიტეტში ამ კანონპროექტის განხილვისას ითქვა, საჭიროა მცირე კომპრომისზე წასვლაო (ინფორმაცია ტელევიზიით გადაიყ). არის კი ეს „მცირე“ კომპრომისი?
თუ ვაცნობიერებთ, რა შედეგების მოტანა შეუძლია ამ „მცირე კომპრომისს“?
გვიპრადება კი ამგვარი კანონი?
და სერთოდ, ვეჭრობთ კი ქართული ენის მოშავალზე? არ გადაადრდებს, „რას იტყვის ჩვენზე შთამომავლობა?“
მოკლედ, ზემომოყვანილმა ინფორმაციამ უამრავი კითხვა გააჩინა...
პასუხი?...

სწინამდებარე კვანძებში დასაბუთდა, რომ განუსაზღვრელია ტელევიზიის როლი ქართული ენის სწავლების დაცვის, სწავლებისა თუ პოპულარიზაციის საქმეში.

საქართველოს ტელევიზიის არხის გააქტიურება ამ შრივ სასიცოცხლო საქმედ მოგვაჩინა. კარგა ხანია გადაცემა "ქვეყნის ენა ქართული" გადის ეფერში და შეეყოფით კოდეც ახლათ დიდი ხნის წინათ უფლებიერად "ენა დედაა ურისა" გამოჩნდა ვერანებზე და ეს გადაცემა დედაენის სასიკეთო საქმეს ემსახურება...

ჩვენი უპრადლემა მიზნური გადაცემა — ქართული ენის დიაგნოტიკა. ვფიქრობთ, ეს არის ძალზე მნიშვნელოვანი და საჭირო გადაცემა. იგი არაქართულენოვანი მკვირვებლისთვისაა გამოჩნული და პრაქტიკულ დახმარებას უწყვეტ მასა ქართულს ასწავლის ქართულის ცოდნის მსურველებს.

გადაცემის ავტორები ნამდვილად ჰქვით ღირსნი არიან საინტერესო და საჭირო გადაცემის "მტარ" დონეზე მომზადებისთვის. ოღონდ ესაა, გადაცემა თავისი პრაქტიკული დანიშნულება რომ შეასრულოს.

ტელევიზია და ქართული ენა

ვფიქრობთ, ყურადღებით გადაცემა უნდა. თუ საქმე გვაინტერესებს, გადაცემათა სიხშირის გაზრდა საჭირო და გადაცემათა გამოყოფაც უნდა ხდებოდეს... თუ შედეგი გადაცემის გამოყოფა არა, ავტორებმა ის მაინც უნდა გაითვალისწინონ, რომ წინა გადაცემაზე შესწავლილი მასალა შევასვენოთ მშველს... ეს სურვილია.

იმავე კი ესაა, რომ საქართველოს ტელევიზია ქართული ენის შესახებ ფიქრს და მასზე ზრუნვას ავლავ განაგრძობს.

და კოდეც იმასაც ვთვლიდებით, ტელეკომუნიკაციებზე აღარ მოგვეცემენ იმის საშუალებას, რომ მათ მიერ დაშვებულ ენობრივ შეცდომებზე ვისაუბროთ...

"პოპულარული" ჟურნალების არაპოპულარული ქართული...

ჩვეულებრივად მოიწოდებელი ზღა მასლიდან გადვირდა შეგვიჩინა დასაბუთო მატალიები. ნომრებსაც არ უვლით: ავლა ნომრში შესვლით მთავი ნომრებზე... დანტერესებულ პირს შეუძლია ჩვეულებრივ გაყენის ამ მასალა...

ჩვენ არ ვცოხარია, არც ვცოხარებთ ანგარი ფაქტების გამოკვეთება და კონკრეტული რედაქციები. ნუ მოგვეცემთ ანგარი მასლის დამტყდებს საშუალებას: ნუ დამტყდებენ შეცდომას. წესი ასეა: ვერ წერა-კითხვას ვაშუალობთ და შემდეგ ვწვევთ მწერლობა-ტრანსლიტობას... საშუალოდ, ზოგიერთებს წერა-კითხვის ცოდნა არ მოხსიან საჭიროდ...

ეს ვფიქრობთ მომზადეს ისე ფოლოლოგის ფაქტების II კურსის სტრუქტურაში: დღევანდელ დამსაზღვრებში, დღეს ტენდენციამ, იმისათვის თუქამა, ეწებ მარტაბედიმ, გა ჩაღავაშობა.

"ბავის ხათი" საფისო პიტე გახდა. მოკლედ ვხარდა, ვხარდა და ისე გაეხარდა მთა... ANGEL-ის ზემოდან დავისხათ. PARAMOUNT-ის წყვეტა... ფოტო სურათებს SD MEMOY KAKD-ის იჭერს... LA BAISER DE LALIQUE მთელი პრეცესია...

„უღბა“
დისკრეტაციის დაცვა ცოტა გაჭირვება. მორთვით მათხვსა და ღიშის ნაჭრებთან. თვითი ღიშო მავიდაზე გაითვებული მოკეთ. დაასითი ცხელი მოსტრეულის ბულონი. ექვსი წლის ასაკში ფორტეპიანოზე შემოვიყენეს. ახლაც ძალიან მიყვარს მადალი ქისლები. „პრიოდო“ ცალხელა კრავია, სადაც ფეხებს იფენებენ...

„დღეს ისეთი რეკლამა ჰქვით, რომელსაც სერაიოზული გაზული ვერ იკადრებს... როგორცაა, მატალიოდ, რეკლამისთვის ბატის შუქუბზე, თუქამ ბატის ამ ცხოხელ რეკლამაში იშვიათად ღირსეულად გამოიყურებოდა - ჩემად მაინც იყო და ქართულ ენის არ ამხინებუდა.“

01988 მონაშრომი
ჩვენი მწერლობა,
№3 (81), 2002 წ.

„საპა“
ჩემთვის სანიშნავი პირივნება იყო მარტეს ახლელი. ეს ამბავი 16 წელი რომ არ გასკდა, ისაა საცოცხლო. ჩემი შრომები უფრო მეტ ფერებში არიან გადაწვდილი. მე ძალიან დამოუკიდებელი გოგო მქვია.

იგი ასეთ ამბავში გამოგოტვდა. პლისტიკური ოპერაცია კი ძალიან ზედმეტობია. მის ინფორმაციით... ერთაერთ ინტერესში შედეგი ის ნახსენებ წემთან მიმართებაში... აღმასრულებელი ზელოსოფლების წარმომადგენლები პროკურატურის ზემოდან ახიან.

კარგი გაწყობა ორ ჰქვით დაღუვალებს გასდევს...

„პა“
გვყოფდა და ცხველვოდა. შეუძლები ჩამოხლები გავით? სახეზე უხარმხარო კმაყოფილება აღმკვეთდა. უკრავდა წინარი მესიკა.

2009

საქართველოს
საგარეო ურთიერთ
კავშირების
მინისტროსა

„როცა შეგონება, რა დღეი სანუხარებელი საქმა წერისა ეხსა - ენდ დამოკრე, ვანდ არა, საქალ ამბარს ხოლმე მიხსავან“ (II, 447), - ვერას დღე ილა.

ჩვენი ლიტერატურა ზიადრას აღზრდილია ირეთი-ნადური და თან მტრად სარტყურის სანუხარ, განსაკუთრებით გამოირჩევა საჯი-უსუმს. ის ა. წერეთლის სიტყვის „გამრდელის“ პერსონაჟა, რა ვიცი მის შესახებ? ის განადრისმე გამოქმული კაცია, რადგან „სადეკ კი ვარამიული ვედა მის განზრდილია.“ მათ შორის „საყარ-სედეკ მან გამარა იმე როცაოც ხვდება ვედა“. იგი გამოჩრდილი პიროვნება არა ვერაოც, არა ეკუთრისოთ, არა ქაჩესოთ ან სიმღერიოთ, არამედ „საჯი-უსუმს ცნობილია მხოლოდ კვეთი და ვინცოთ“.

პიროდების გამტეხს და ჩვეულების გადაყვებას, საყარ-ხეგმს უსტყვისელი საქციელი ჩადინა. ვერდიტის გამოტარს ბაოც აღზრდილს მანოცი. საჯი-უსუმს „სიდადე ამ მუხთ-ლიობს დეაღინ ვაისიგრებ-გან“. სხვაგვარად არე შეუძლე-ბა მომზადრისი კაცს, რომელ-საც „ხედა და ხვდელი მოდელი აქტს, მანხელი ცი და კვერის“ ზიადრი ცხოვრისებული ვა-მოცულობა აქტს. იგი მიხვდა ბაოც განაჩინის აღზრდილს მის რომ მანოცი, ამბობდაც ზუნებოდე ვერს მისი შეუთხეცე „მერე, მერე რომ ვიცი რა სიტუა წარმა?“ ბაოც მუხებტეს ხომ ეს დეადაც „და მე შენი საქციელის სანუხარს მიგანს მოველი?“ დას, ბაოც აღზრდილს სიხოს სიტესს. საჯი-უსუმს არაოდინადური გადაწყვეტილეს ბილი, რომ სანუ-ხის განსწმენად მტრს ხვდის სისხლს დეადაოც“. ნებისმიერი არაქაოციული მწერალი თუ სიტეი ამ დრამის საყარ-სედეკს სცილდის დაზრდილს, მერამ ქაოციულია მწერალის სიტე, უფრო ირეთანდური და თან უჩვეული ვა აბინა. უჩვეული სესიობის, მერამ ქაოცილი მტრალიტეტი გამოხდისი კაცისათვის ჩვეულებრივი მტრ სცილდის რა დარის ხარ, სისცილელი მკ ვარ მხოლოდ, რომ კაცად ვერ გამოხდისამ“ - წარმოიქმნა საჯი-უსუმს და „სიბედა ცელი ტეა“. თავის საქციელით უფრო მტრად დასავა საყარ-ბედი. მისთვის სცილელი შეემა იქნებოდა. მერამ სისტეტი ვერდიტე გამოტარს აღზრდილს - სიცილდის ბოლომდე წახება. დას, კაცს, რომელსაც შეგნებელი აქტს დანახულის სიწყვე მისთვის ცხოვრება ვრეოცხოთა.

ბილი ვეაღვილი პარადელი საჯი-უსუმს და დეარს შორის, თუკე შეიძლება შეყვარდეს მათ შორის სურთი არა-ფერი შეიძლება იყოს, მერამ, მანც, ვაისიგნოთ დეარა - „ვეფხისტყაოსნის“ ვრთ-ოთი, სანუხარ ირეთანდური პერ-სონაჟი იგი იბოლოთი ძველბოხილი მუთის, დარსადინის და - „დეარ იგი და მუთისა, ქრთი, ქვეყის ვაისიგნოთ“ ვრთი რამა საყარადელი, ფრეზ მუთის მტეაგად („სამრძე სე-რისა“) ფრანკდამცე ცალცე სისხლად ავირ მუთის ახელს, აღზრდილდე სანადრე მუთინა „მის სინანის სანწყილე-ბლიდ თუთი მუეგანს მსეკა შედა“. დეარა პარადელი არე-ულდება თავის მოვალეობის ნეტარდარეგანი კარე შეყარბი აღზრდილს, მერამ მანც, დეარს აღზრდილცე, სანადრე დანამუელი ჩადინა („არა კი კაცა“, - ვეაწყვილის თი მქენებამ ვრთ-ოთი) ტრთილიან ვრთად უდნამუელი ხე-არსანის მკ მიკედა, დას, ბილი, ვინც ნეტარს არ ამბობს: „არ მოვლეს სანე მოკლე, მისი სისა თუჩველი“. თან-ხელეს პარაი არ მიკედა არ ამხუებტეს მის დანახულის,

პარაოთი, „მოამრთიო მოკლე სისიბი, ლეპქარის ნუ მარბინა, მისა სისაოცა ნუ დამხუე. ზოინთა ვთა ვარათა, დიად სისხლი ურადი კაცინსეკა ვთი იტერინაო?“ მამ-თუთინ რატომ უსთეა მერგინს „სისხლი ურადი“ დეადაოცა? ნეტე ამ პრობლემის მოკეარება სხვაგვარად არ შეიძლებოდა? ადრია ცუდიც კი არა დეარის მოქედეება. როცაოც კი მიხვდა რომ მისმა აღზრდილმა სანადრე დანამუელი ჩადინა - „ხელი მსეკა წამოხინდა, თინა ვრტელი დეადაოცმა. დააღებს, და-ლურჯა მუეგრად პარის მოქედემა“ (წინდა ქალური რეაქ-ცია). ეხეც არ აქმარა, კოდინამი „სანცე იგი მუე“ და „ხეოთეცე ვეაღუნეს სარტყელი მანცე ვერინარა“. რა ქემა დეარამ? როცა მიხვდა აღზრდილს არ ვაუბრითა? „და-ნადეა მო-ეკედა, დეეცა გასისხლდინარა“. არხებსბს ახრა, თითბის დეარს, მის, ვერასადინს ფოცის შეეძინდა და ამიტომაც მოიქეცა აცე: „არ ცუდიდ მოქედეც მის ჩემს, რა ვეიცი, რა ვაჩვენე?“ მერამ ეკით ეკნობილია საჯი-უსუმს? მანცე ხომ თუთიკვლეობით დასარულია სიცილდე იქნეს ირეცე აღზრდილს თეად სეცნი თეუ დანამუდე, თუთირეცე გამოტარს განაჩინი საყარ-თეცე.

მალხა კარბოხია

„მზრდელი ყმის ბეორე შემოქმედი“

დეარსა (ეკულისბეხსა აღზრდა, ვანათლეს) წინდა საქმის კვემუბისა შორს უნდა იყოს და გულწრფელის სუევეცე“, - ბრძანა ი. ვოცესიშვილს. იქნეს ამ პრინციპით ხელმძღვანელობდნენ ისინა? ეს რომ ასეა ადასტურებს სულს-ანსახის თხზულებას „სამრძე სეცნიოსს“ ვრთ-ოთი პერსონაჟი.

ფრეზ მუეცეცე „აქაოც სელითა“ გამოხდის, იბოლი ლეორი აბინა აღზრდილად. ცალცე სანახლე ავირ და არე დანტყრესებელი ლეორის აღზრდის სისტემა. წინა ირთი პერ-სონაჟისგან განსხეველებს ეს უკანასკნელი არ დეუცეათ, რადგან ვეუმერი კარე ვანკრთილით გამოიქცა არ დეუცეათ - ზუსტად ვერ გადაიკვსის საიქმელს, უფრო პარათეული იქნებოდა გვეოცეა - საეუროთა თეისათვის სისცილელი განაჩინი არ გამოეუტანა რატომ? სანუხარ ვრთის ვრთისა - ვეუმერი ლინსეული მემკვიდრე ვახლდით ფრეზ მუეცისა.

რა კრტეტირეობით ირეოცა მადალი წრის წარმომადგენელთის იტეტეტი, მანწყილებული? უტეუარია - არა წარმომ-ლეთის (რეტე მერე გამოხდელი სანამ აღზრდილიან მხოლოდ ვრთი, დეარსა წარმინებელი ვერასი). მამ რომ მხოლოდ „კვეთი და ვინცოთ“.

კვეცე ვრთი რამ არის საყარადელი. აღზრდილეს თეისინი შეეადრებს ცალცე მხოლბესისგან მოწყვეტილი წერ-ინდერ. ეს შეიძლება საჯი-უსუმზეც ვერ ვთქვათ, მერამ პერსონაჟი იფარნობს, რომ საყარ-სედეკი მტეაგად ტრადიციითა ვანკრთ-ინილი ვრთი ეს დამხებეა? იქნეს სრულიად მიღებული წესი კი იყო.

„დამნამუეს ვოცელთის ვაროხეცე მოუხვება, ზოცს ფრთ-კურა, ზოცს ზეოსინე“ (ი. ვოცესიშვილი). იქნეს ამ მორალე-რა კანონთი იხელმძღვანელებს ჩვენი ლიტერატურულს გო-ბრებს და ეტერობმეცე კარვად დეეანახეს ფრთხილად და ზეობრეოდ ვაროხეცე აღზრდილია სანუხარ.

ფილიპე გოგინაიშვილი (1872-1950) იყო ევროპული განათლების მქონე მეცნიერი, გამომჩინილი ეკონომისტი, საქართველოში ეკონომიკური აღორძინების ერთ-ერთი უწყვეტმატილი, ამიერკავშირის პუბლიცისტი და საზოგადო მოღვაწე. საკმარისია აღინიშნოს, რომ იგი იქნა ჯერ კიდევ სტუდენტობის დროს, როდესაც მისი ხელმოწერით გამოვიდა პირველი სახელმძღვანელო ნაშრომი „საქართველოს ეკონომიკის შესახებ“ (1894), რომელიც იმ დროისთვის უკვე გამოდიოდა. მისი ნაშრომები, რომლებიც დაიბეჭდა 1900-1910 წლებში, მისი უმთავრესი ნაშრომები იყვნენ. მისი ნაშრომები, რომლებიც დაიბეჭდა 1900-1910 წლებში, მისი უმთავრესი ნაშრომები იყვნენ.

მის შემდეგ, რაც ზესტაონში, შავი ზღვისპირეთში, საზოგადო მოღვაწისა და მეცნიერის, ნიკო დოდოშვილის (1839-1911) კანტორაში, დაიწყო მისი მუშაობა, დოდოშვილის ერთ-ერთმა თანამშრომელმა, ცნობილმა საზოგადო მოღვაწემ, პეტრე უმაიშვილმა (1838-1904) გამოაჩინა მისი მუშაობისა და მისი ხელშეწყობითა და მატერიალური დახმარებით, აგრეთვე ცნობილი მწიგნობარი და საზოგადო მოღვაწი, დავით სარაჯიშვილის (1848-1911), შემქმნელია, მისი საშუალება მიეცა 1897 წელს გერმანიაში გაემგზავრებოდა და სახელმძღვანელო ჯერ მიუნხენის, მოგვიანებით კი ლაიფციგის უნივერსიტეტში ფ. გოგინაიშვილმა შესაძლებელი ხილეთათვის წავლობით დიდ წარმატებას მიაღწია, კომპლექსი შრომის მოძიება და მასობრივი აღიარება და 1901 წელს დაამთავრა ლაიფციგის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტის ეკონომიკური განყოფილება დოქტორის ხარისხით. ამის შემდეგ ერთი წლის განმავლობაში იგი პარიზში საქმიანობდა, 1902 წელს კი დაბრუნდა საქართველოში და აქ გააგრძელა საყოფიერო მუშაობა აღსანიშნავია, რომ როცა იღამ „აფერისი“ რედაქტორობას თავი დაანება, გახვითი ფილიპე გოგინაიშვილის გადასცა (1905-1906 წ.წ.).

წინამდებარე სტატია ეხება ფილიპე გოგინაიშვილის ევროპაში, ეკონომ, გერმანიაში, უფროსი პერიოდს და უფროსებს მის მიმოწერას სახელმწიფოში და აგრეთვე ენათმეცნიერებაში, პეტო შესართამ. პეტო შესართამ (1842-1927) იყო მსოფლიო სახელის მქონე მეცნიერი, გრაციის უნივერსიტეტის პროფესორი, უფროსი მეცნიერებათა აკადემიის წევრი და ევროპის მსოფლიოს მრავალი სამეცნიერო დაწესებულების სასტიკო წევრი (სხვათა შორის, ქართული საენომეცნიერო საზოგადოებისაც), 770 ნაბეჭდი შრომის ავტორი, რომელმაც საკანონმდებლო შესწავლა ქართული ენა და ორ ათეულზე ნაშრომი შეუქმნა მას. იგი იყო ევროპაში სწავლის შესაძლებელი სახელ ქართველ სტუდენტთა მომხრე.

ნახევრად და მთლად უნარით მშრუნველი, ასევე, ერთიანი ქართული ენის მოპოვებისათვის დიდი მცენიერული წონის მქონე მკვლევარი, გუბლითადი ნაცნობი არაერთი ცნობილი ქართველი მოღვაწისა - შერელებისა, მეცნიერებისა, ინტელიგენციისა...

გერმანიაში მანამდე უნდადებულ ფილიპე გოგინაიშვილს, რომელმაც მანამდე ნოვ კორდანიას მიაკითხა მიუნხენში, უბრუნველს ნაცნობად გორდანიამ სწორედ პეტო შესართამი შეურჩია, რადგან დარწმუნებული იყო, გრაციელი პროფესორი კეთილი მეგობარი იქნებოდა ახალბედა ქართველისათვის სამეცნიერო თუ ცხოვრებისეულ საკითხებში.

სახეობა მისი მუშაობის

ფილიპე გოგინაიშვილისა და პეტო შესართამის ურთიერთობიდან

1897 წლის 25 მარტს ნოვ კორდანიამ მიუნხენიდან სწვრდა პეტო შესართამს „თუ თქვენ რაიმე გეორდებათ ქართული ენის შესახებ, მისწერეთ ჩემს თანამგზამულს, პან ფილიპე გოგინაიშვილს, რომელიც სამი დღის წინ ჩამოვიდა. მისი მისამართი ზემოთაა მითითებული. თქვენ შეგიძლიათ მის ქართულად მისწეროთ, რადგან მან ჯერ არ იცის გერმანული ენა“.

აქედან ჩანს, რომ ფილიპე გოგინაიშვილი მიუნხენში 22 მარტს ჩამოვიდა და მის გერმანული არ სცოდნია. ისიცაა აღსანიშნავი, რომ გოგინაიშვილს ის ბინა დაუქარავეთა, რომელშიც მანამდე ნოვ კორდანიამ ცხოვრობდა. 26 მარტს ნოვ კორდანიამ ტოვებს გერმანიას და ლონდონს მიემგზავრება, მის ბინაში გოგინაიშვილი დარჩება. ოთხ დღეს ისინი ერთ ტერქემს იყვნენ, ახლა მათი გზები გაიყვანა.

შეხართმა წერილი მიიღო და არ დაუხანებია, მსწრაფდ ეგაზუნა წერილი ბავარიის დედაქალაქში ახლად ჩახულ ქართველთან აბა, ამისთინა მომწერს როგორ გაუმგებდა ხელიდან! 31 მარტს (უწვადლება მიაქეთო, ჯერ ერთი კვირა არა გახვლი, რაც კორდანიამ წერილი მისწერა შესართამს) გოგინაიშვილმა პასუხი გაგზავნა გრაციში.

პეტო შესართამის არქაში, რომელიც გრაციის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა განყოფილებაშია დაცული, ფილიპე გოგინაიშვილის 24 წერილი და 3 საღიბაზო ბარათია (უკანასკნელნი - სახალწლო მთავლიც ტექსტებით) შემონახული. მიმოწერა მოიცავს პერიოდს 1897 წლიდან 1902 წლის ჩათვლით. უფროსი, მკითხველისათვის ინტერესობილებული არ უნდა იყოს ამ წერილების გაცნობა, რადგან მასში ბევრ საუბრისსმო ცნობას ამოკითხავს ინტროინციული საქართველოსა თუ ევროპის ცხოვრების სხვადასხვა

ვა სეფროს შესახებ. ვაგეცნოთ მათ ქრონოლოგიურად (პირველი წერილის პირველი ნახევარი ქართულად და დარჩენილი, მეორე - ფრანგულად, მეორე-მეოთხე წერილები - ფრანგულად, დანარჩენები - გერმანულად, თუმცა ზოგიერთ მათგანში ქართული ფრაგმენტებიც ურევია. ჰქვამთ ქართული წერილების სტალი დაცულია).

N1

„მოუნხნი, ციბლანდტშტრასე 18a/II 31 მარტს 1897

დიადე პატივცემული ბატონო! სულ 10 დღეა მას შემდეგ, რაც მე მოუნხნში მოვედი. უკრ გერმანული ენა არ ვიცი. ამიტომ, რახაკერეველია, პირველი დრო ენის შესწავლას უნდა მოვანდომო. ცოტ-ცოტა კი შემიძის, ასე რომ, ორ-სამ თვეში ვფიქრობ ხაკოლო ვაგეარჯიშდე. შემდეგ მინდა პოლიტიკური ცინონიის შესწავლას მივჭო ხელი. უკრჯერობით არ ვიცი, თუ რამდენ ხანს დავრჩები სულ გერმანიაში.

დიადე და დიადე გმადლობთ თქვენი გარუხახდერული გულთბილობისათვის. თუ რამე საჭიროება შექნება, ნებას მივსცემ ნემს თავს. დაურჩინებლად მოგპაპობით დახმარებისათვის და წინდაწინვე დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენს, ვითარცა გრამატიკურებით უფრად განეთარებული ადამიანი, საჭირო დახმარებას აღმიშინებთ. თქვენი რჩევები და მითითებები ყოველთვის ძვირფასი იქნება ნემსთვის და მე არც კი ვიცი, როგორ გადავიხადოთ უღრმესი მადლობა უკრველვე ამისთვის. ნება მიბოძეთ, ძვირფასო პროფესორო, გამოსებატო გულწრფელი მადლიერება ქართველი ხალხისა და პირადად ნემს სახელად, როგორც ქართველმა, თქვენი მეცნიერული ნაშრომებისთვის ქართული ენის შესახებ, რახაკ თქვენი შუდარებული შხრუეველობის მეფხებით ვაგეცნო ვეროპული მეცნიერება.

ძვირფასო ბატონო, მიიღო წვერგან ნემსი მოკრბადებული პატივისცემის დადასტურება. ფ. გოგინიაშვილი“.

N2

„ციბლანდტშტრასე 18a/II მოუნხნი, 22 აპრილი 1897

ძვირფასო პროფესორო, მოხარული ვარ, თქვენი წერილის მიღებით. მე უკრ მეცნიერე ბატონ ნ. დოდობერიძეს იმ ვურადლებასა და კოლო გრამობებს, რაც თქვენ გამოიშინეთ მისი ხანჭების - ნემსისაშვილის დუქ-საკონის - მიღებისას. ვახსულ წელს ბატონი დოდობერიძე რამდენიმე თვით იმყოფებოდა აისტრიაში. ნამოუფა რა ბათუმში, ძალიან წახლა, რომ არ მიეცა თქვენი ნახვის ხაშუალება. ამჟამად იგი ცხიერობს ბათუმში. მისთვის კორესპონდენციების

ვაგზავნა შეიძლება იმ მისამართზე, რომელსაც აღნიშნული იქნება, უბრალოდ, ამ ქალაქის სახელი.

როდესაც მე გაეღოთ ეიყავი ენაში, ორმა სომეხმა, რომლებიც იქ გაეცინა, მოხოვეს, მიმეწოდებინა რომელიმე კრებულ ქართული ხალხური სიმღერებისა, რადგან მათ სურდათ, რომ ეს სიმღერები გერმანულ ენაზე ეთარგმნათ აკადემიური ურნალისათვის, რომელიც გამოდის პროფესორ მიულერის ხელმძღვანელობით („Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes“). ამის გამო მე მივეწერე ბათუმში, საიდანაც გამომიხვანებს ფიქურ სიმღერათა კრებული. ეს წიგნი კი ვაგეგზავნე უხოსხინებულ სომეხებს ვენაში, თუმცა ვვკვობ, რომ მათი თარგმანი კარგი გამოდეს, რადგან სიმღერები, ხავროდ, ძველად ითარგმნება, ქართული სიმღერები კი - განსაკუთრებით. ვარდა ამისა, ერთთვის სომეხმა, იცის რა მხოლოდ შობადური ენა, თავდაპირველად ტექსტი სომხურ ენაზე უნდა თარგმნოს, საიდანაც მერე გერმანულად გადათარგმნის. სწორედ ამიტომ, ძვირფასო პროფესორო, ამას გწერთ ყოველი შემთხვევისთვის, თუ თქვენ თანამშრომლობთ ამ ურნალთან და თუ ეს რამენიორად დაეაინტერესება.

იმედ მიქვს, მომწერთ, თუ გადაწვევთ კითხვას გაეღოთ მოუნხნში შეხოულას ამიტომაც დიდი სიხარულით ველოდები თქვენთან შეხვედრას და თქვენს ვაცნობას პირადად.

ძვირფასო პროფესორო, მიიღო თქვენდამი ნემსი გულწრფელი საღამო“.

ფ. გოგინიაშვილი“.

N3

მოუნხნი, ციბლანდტშტრასე 18a/II 3 მაისი 1897

ძვირფასო პროფესორო, უღრმეს მადლობას ვიხდით თქვენი წერილისთვის. განსაკუთრებით კი თქვენი ნაშრომისთვის „Zur Geographie und Statistik der khartwelischen (südkaukasischen) Sprachen“. რომელიც ვინდობით ნემსთვის გენეჰებინათ. მართალია, მე უკრ კოლმეს კარვად არ ვიცი გერმანული, რომ ნემსთვის ვედაფერე ვახაგებთ ფრს თქვენს ნაშრომში. მიერამ, ძვირფასო პროფესორო, მე მას იმეხად ეიყავებ, რომ ვერ დაეუფომა ბატონ კორდნაიას.

ეს ხომეხა, რომელმაც ქართული ენა იცის, თბილისიდან, ამჟამად კი სწავლობს ვენის უნივერსიტეტში. მეორეს კი, როგორც თვითონ მითხრა, ურთიერთობა აქვს სხვადასხვა გერმანულ და ფრანგულ გაზეთთან. მე მათ უკვე გავუხაზეწე ფშავური სიმღერები.

ამჟამად მე დარწმუნებით არ შემიძლია თქმა, რამდენ ხანს დაგრძნობს მიუნხენში, თუმცა ვუფიქრობ, რომ სექტემბრამდე ვაჩნები აქ. უკველი შემთხვევითობის, მე თქვენ გაცნობებთ ბატონ კორდანიას მიხამართს:

London, 334 King street, Hammersmith, W.3

ქვირფასო პროფესორო, თუ დაგვირგვინებთ რომელიმე ქართული წიგნი ან რაიმე ცნობა ქართული წყაროებიდან, მე თავს ბედნიერად ჩავთვლი, თუ თქვენს სამსახურში მოვლავლებ.

გიტყვითი მიკრძალვებულ საღამოს, ფ. გოგინიაშვილი.

P.S. თქვენი მარტოა ბრძანებით: ფრანგულად დაწერილი ჩემი სახელი გერმანულად სხვანაირად გამოითქმება. თვით გერმანულენოვან უკრთო მისი წარმოთქმა ამიტომ, რაცაი ფრანგულად მოგწერთ, ფრანგული წარმოთქმის შესაბამისად დაწერ".

ხანს, შუხარათის ნაშრომი ნოე კორდანიასთვის იყო გათვალისწინებული, მაგრამ გოგინიაშვილი მის გერ შევიდა, მათ უმეტეს, რომ გამოკვლევაში მისთვის საინტერესო და ამავდროულად საჭირო ცნობები იყო მოყვანილი. თანაც, კორდანიას უკვე ავირია მიუნხენში - იგი დონდონში ცხოვრობს.

№4

„მიუნხენი, ციბლანდტშტრასე 15a/II 12 ივნისი 1897

ქვირფასო პროფესორო, ბატონმა ნ. დლობერიძემ მიიღო თქვენი ნაშრომის "Zur Geographie und Statistik..." ენგლემლარი, რომელიც თქვენ გაუხაზეწეთ, და მე ვაღიდეხებუდი ვარ, შეგატყობინოთ, რომ ნ. დლობერიძე აღფრთოვანებულია თქვენი თავხაზიანობით და გულწრფელად მიღვლობას ეთხოვით.

წამელოვებ, ქვირფასო პროფესორო, რომ თავს კარგად გრწამობ.

გიტყვითი გუდითად საღამოს ფ. გოგინიაშვილი".

გეტყობა, შუხარათი თავის ნაშრომებს ქართულის შესახებ ხისტეკურად ეწესებოდა ანა მარტო ევროპაში მეოცე ქართველებს, არამედ მის თბილისელ ნაწილებსაც (ნაკო დლობერიძის, დავით სარაჯიშვილის, მოსე ჯანაშვილის, არტურ დიასის, დავო დოპატინსკის...), ბუნებრივად, არც რუსეთის იმპერიის სხვადასხვა ქალაქში გაფანტულ ქართველ მეცნიერებს იფარებდა (ნაკო მარსი, ალუ-

ქსანდრე ხახანაშვილს, პეტრე მელაქიშვილს...)

№5

„მიუნხენი, 20 ივნისი 1897 წ.

დაიდა პატრიცელუო ბატონო პროფესორო! უსიკვლესი კოვლისა, ვახოვო, მასტრიო ის შეგლომბო, რომელიც ამ წრილში მომდის გერმანულად დასაბაკო ხომ ძველია, კიდევ უფრო რთულია წერა. მას შემდეგ, რაც თქვენმა გერმანულად დაწერილი წრილი მივიღე, გააფანტურტა გერმანულად მოგწერთ, იღონდ ეწიშობ, ვაი თუ ჩემი გერმანული იმდენად კარგი ვერ გამოდგეს, რომ თქვენ ველოფრის გაავტო შეტლო.

მე პირადად არაფერი ეციე ბატონ დლობერიძის საზოგადორო გეტმის შესახებ. ჩემთვის მხოლოდ ისაი ცნობილი, რომ ამ ზაფხულს იგი ევროპაში მიდის, სახელდობრ, როგორც მე ვუფიქრობ, ახტრიაში, მაგრამ რამდენ ხანს სურს მას იქ დარჩენა, ამის შესახებ არაფერს ვწერს.

აქ რომ ბრძანდებოდაი, მე თქვენ ვითხარბი, რომ ბატონი დიასტო ბათუმში იმყოფებოდა. რამდენიმე დღის წინ კი მე წერილი მივიღე, რომელშიც მაცნობებენ, რომ იგი ბათუმიდან თბილისში გადებარტადა.

რაც შემიხება მე, პატრიცელუო ბატონო პროფესორო, დაბუჯიებით არ შემიძლია თქმა, შექნება თუ არა საშუალება გრაცში ნაშოსვლისა. მე ემილოვებ მხოლოდ, რომ ამის შესაძლებლობა ამ ზაფხულს მომეცება. რასაკერვლია, მეტად მოხარული და ქსყოფილი ვაქნები, თუკი ეს მომიხერხდება, რადგან ამით საამოყნება მომეცება თქვენი ნახვისა.

ეურადლებითა და ერთგულებით მოგხსალემბით

ფ. გოგინიაშვილი".

20 ივნისის შემდეგ ორ თვეზე მეტი გაიდა. გოგინიაშვილი არ შეხმინებია შუხარათს. 31 აგვისტოს შუხარათი გრაცში ხაქურნალოდ ჩასულ ნიკო დლობერიძის წერილობით ვკითხება, ხომ არ იყო გოგინიაშვილის ისავალ-დასავალიო (ხაქმე ისაი, შუხარათი ინფორმირებული იყო, რომ გოგინიაშვილი მიუნხენს დატოვებდა და ლაიფციგში გადახლდას ამტრება, მაგრამ რთდის, ზუსტად არ იცოდა). დლობერიძემ შუხარათს გოგინიაშვილის აღვალსამყოფედ დავადგინა და 5 სექტემბერს აცნობა კიდევ გოგინიაშვილი ამჟამად უკრ კიდევ მიუნხენში უნდა იყოს. 11 სექტემბერს შუხარათში მორბეი წერილი გაგხაენა მიუნხენში, რომელშიც, ტრადიციისამებრ, ეტყობა, თავის შერყეულ ჯანმრთელობასზეც ნამოთავო საუბარბ.

(გატყვლება შემდეგ ნომერში)

აქართველოს ბევრა ღირსეული შვილი დღეს სამწუხაროდ, დაუშასაბურესლად არის მივიწყებული. მათ რიცხვს მიეკუთვნება ჩვენთვის ნაკლებად ცნობილი პარონენბა მიხეილ (მიშო) ქაიხოსროს ძე ყოფიანი - დიმიტრი ყოფიანის ძმისშვილი. იგი 1864 წელს დაიბადა ქუთაისში. იყო საქართველოში ხალხისწერი მოძრაობის ერთ-ერთი მთავარი ინიციატორი და აქტიური მოღვაწე, პუბლიცისტი - ქართული ენისა და ლიტერატურის შესანიშნავი მასწავლებელი და ხალხისათვის უადრესად თავდადებული პიროვნება.

მიშო ყოფიანს მძიმე ცხოვრება და ტრავმატიული ბედი ხვდა წილად, მაგრამ ამას ხელი არ შეუშლია მისი მრავალმხრივი მოღვაწეობისათვის.

მ. ყოფიანი 1875 წელს პეტერბურგის ტექნოლოგიური ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში და მუშაობა დაიწყო ქუთაისში. მან ე. იოსელიანთან და ე. ქიქოძისთან ერთად შექმნა არაღვთობის ხალხისწერი ჯგუფები, რის გამოც ხელისუფლებისაგან ბევრი ტანჯვა და დევნა იქნია. 1876 წელს მ. ყოფიანი დაამატებზე და თუბათიან ერთად ორენბურგში გადასახლეს, სადაც უმძიმეს პირობებში მოუხდა ცხოვრება. 1881 წელს იგი საქართველოში დაბრუნდა და მასწავლებლობდა ჯერ თბილისის მთავარი გიმნაზიაში, შემდეგ ამიერკავკასიის (კორის) სამასწავლებლო სემინარიაში. გორში მან ხალხისწერი მოღვაწეობა განაგრძო, რისთვისაც ხელშეზღუდვად გადასახლეს, ამჯერად - უსტკამბურჯორისკმა, სადაცაც 1887 წელს დაბრუნდა. 1916 წელს მ. ყოფიანი გარდაიცვალა სამშობლოში.

მისი მრავალმხრივი მოღვაწეობიდან აღსანიშნავია, რომ ერთხანს იგი მსახიობობდა, ხოლო 1887 წელს ქართული დასის რეჟისორადც ყოფილა. მ. ყოფიანი წერდა ლექსებსა და ნარკვევებს სოფლის ცხოვრების საკუთრივობით თემებზე, თარგმნა ბაბრინი და წიგნები საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებზე. მიშო ყოფიანი მოღვაწეობდა „სუქო ქართულს“, „იორდანე ტუსაის“, „ტუსაისა“ და სხვა ფსევდონიმებით. მას ახლი ურთიერობა ჰქონია ლევ ტოლსტოისთან. მაგრამ ველაზე შეტად ჩვენი დაინტერესება მიშო

ყოფიანის გრამატიკული ნააზრვეის გაეცნობამ გამოიწვია, სადაც სრულიად სხვა - ორიგინალური თვალთახედვით არის დანახული და განხილული ქართულ ენის გრამატიკის საკითხები, იგრძობა ავტორის გულმოდგინე შრომის ცვადა, ქართული ენის ბუნების კარგი ცოდნა და, რაც მთავარია, აღფრთოვანება და საოცარი სიყვარული ქართული ენისადმი, რომელსაც ავტორი თავისი კვლევის საფუძველზე „ბუნება დიდებულს“ უწოდებს.

ავტორი არ იფარგლებს ერთი რომელიმე კრძო საკითხით. იგი ეხება როგორც ეტიმოლოგიას, ასევე ენის აგებულების პრინციპებსა და მის შემდგომ განვითარებას. ამგვარ აქ არ განვიხილავთ კონკრეტულ საკითხებს, რადგან ვთვლით, რომ ის უდავოდ მეცნიერულ გამოკვლევას საჭიროებს, მხოლოდ აღვნიშნათ, რომ არსებობს მიშო ყოფიანის დღემდე უცნობი ქართული გრამატიკა, რომელიც დაიბეჭდა 1914 წელს თბილისში, რუსულ ენაზე.

მ. ყოფიანი სსამ თემისათვის აგრეთვე მიღვნილი აქვს ხუთი სპეციალური წერილი. მათ შესახებ არსებობს ა. ხახანაშვილის რეცენზია, რომელშიც ის მიშო ყოფიანის გრამატიკულ ნააზრვეს საყურადღებო გამოკვლევად მიიჩნევს.

ჩვენი აზრით, მიშო ყოფიანი ქართული გრამატიკული აზრის ისტორიაში უდავოდ იმსახურებს თავის კუთვნილ ადგილს.

დასასრულ, მისი ავტორის უცხო წარმოდგენის მახინთი მოგვყავს ამ წიგნიდან მატარა ამონარდი:

..... таким образом, грузинский глаголь-имя вступает в сферу разумной жизни своего народа со всем своим духовным богатством, с поразительной поэтичностью и нравственной увлекательностью вечного порыва в область красоты, любви, мысли, разума, своей веры и вдохновляющей фантазии бессмертного творчества своих поэтов.

С таким языком, вечной литературой и бессмертными поэтами народ „можно“ убивать, но он не умрет никогда. Это не только вера, но и полное наше убеждение“.

რისკანე მარკანა

ქართველი მამულიშვილი - მიხეილ ყოფიანი

ენის სიტუაციური ტრანსპოზიციის საკითხი

ვარიანტულობის მსატყრუელ თარგმანში

ენის სოციალური ვარიანტულობის ერთ-ერთი სახეობა, ანუ სიტუაციური ვარიანტულობა უპირატესად შედარდება განსხვავებულ სოციალურ სიტუაციაში. ენის ცალკეული ერთეულებს, მათი ვარიანტების მთელი სისტემებისა და ქვესისტემების გამოყენებაში. სიტუაციური ვარიანტულობა მჭიდროდ უკავშირდება სოციოლინგვისტიკის ისეთ საკითხს, როგორცაა „ენა და პარონების სოციოლოგია“, რადგანაც ეს უკანასკნელი იძლევა საშუალებას გამოავლინოს სამეტყველო ქვეყნის სოციალური ფუნქციონირების მექანიზმი სოციალური ურთიერთობების საფუძველზე.

სოციოლინგვისტურ ლიტერატურაში ენობრივი (სამეტყველო) კოდექტივი ხშირ შემთხვევაში განიხილება, როგორც სოციოლინგვისტური ანალიზის საწყისი რგოლი. ენობრივი კოდექტივი შესაძლოა განსაზღვრულ იქნეს, როგორც სოციალურად ურთიერთობაში ინდივიდების ერთობლიობა, რომელიც ასახავს ენობრივი ნიშანის გარკვეული ერთობა. რაც შეეხება სამეტყველო კოდექტს, იგი წარმოადგენს ინდივიდთა ერთობლიობას, რომელიც სხვადასხვა გამოხატულება არა ენობრივი ერთეულებით, არამედ მტყველებსაში მათი გამოყენების თვალსაზრისით.

რაც შემთხვევაში ერთი და იგივე სოციოლინგვისტური ენობრივი (მაგ. ამ თუ იმ დიალექტის მატარებელი კოდექტივი) შეიძლება განხილული იქნეს, როგორც ენობრივად, ასევე სამეტყველო კოდექტივად. იმისდა მიხედვით, თუ რა წარმოადგენს ანალიზის საგანს - მიცემული კოდექტივის მიერ გამოყენებული ენობრივი სტრუქტურა, თუ ამ სტრუქტურათა რეალიზაცია მტყველებსაში.

ენის სიტუაციური ვარიანტულობა მჭიდროდ კავშირშია სტრატეგიკული ვარიანტულობისთან. მაგალითად, უ ლაბოვის თანახმად, „მაღალი საშუალო კლასის“ წარმომადგენელი მტყველებსა სხვათაგანად „პრესტიჟული“ სალიტერატურო ფორმების ხშირი გამოყენებით ყველა სიტუაციაში და არა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, რომლებსაც ოფიციალურ რეგისტრზე მოითხოვდნენ შეგნებულ ორინტაციას. ასეთ შემთხვევაში ინფორმანტები „მაღალი საშუალო კლასიდან“ იყენებდნენ „პრესტიჟულ“ ფორმებს გაცილებით ხშირად და აქტურებდნენ კიდევ ნორმას (უ ლაბოვი, 1972).

ა. დ. შვეიცერის თანახმად, ენობრივი და სამეტყველო ვარიანტულობის სოციოლინგვისტური ანალიზის მთავარ ერთეულს წარმოადგენს ე. წ. „სოციოლინგვისტური ცვლადი“ ანუ სტრატეგიკული და სიტუაციური ვარიანტულობის წინისმძებრი ენობრივი და სამეტყველო კორელატები. სოციოლინგვისტურ ცვლადებად გვევლინებიან როგორც სხვადასხვა ენობრივი ერთეულები და მათი ვარიანტები, ასევე მთელი ენობრივი სისტემები და ქვესისტემები (ა. დ. შვეიცერი, 1976).

სოციალური ვარიანტულობის ელემენტები მუტუალად მსატყრუელი ნაწარმოების პერსონაჟთა სამეტყველო პორტრეტებში მოიაზრებს (ნ. საყვარელიძე, 2001, 183). ეს, ბუნებრივია, ხელს უწყობს პერსონაჟის მსატყრუელ სახის წამოვლილებას, თუმცა ამ ელემენტებმა, შესაძლოა დაბრკოლება შეუქმნან მთავარმწიფის ერთი ენობრივი მთავრეზე მათი გადმოტანისას.

სიტუაციური ვარიანტულობის თარგმანში ტრანსპოზიციისას მთავარია თარგმანში აისახოს ის სამეტყველო რეფლექსები, რომლებშიც ჩანს ადამიანთა პირადი ურთიერთობების ხასიათი, მათი სოციალური როლები ურთიერთდაბრკოლებულბაში, ფსიქოლოგიური განწყობა ერთმანეთის მიმართ, ასაკობრივი სხვაობა, სამეტყველო სიტუაცია (ოფიციალური, მინარეული) და სხვ.

ორიგინალის ენაში მიმართვის ფორმებისათვის შესაბამისი ფუნქციონალური ანალიზის შერჩევა თარგმანის ენაში იოლი როდია. ასეთ დროს უადრესად მნიშვნელოვანია მიმღები კოდექტივის სამეტყველო რეფლექსების ბუნებრივი შესაბამისობა ორიგინალის ტონალიზაციასთან. ტერმინი „ტონალიზა“ მ. ა. კ. ჰელიდის კუთვნიებს. ტონალიზის ცვლა უშუალო კავშირშია კომუნიკაციური სიტუაციის ან მისი ინტენციის ცვლასთან (მ. ჰელიდვი, 1966).

ჩვენს შემთხვევაში განვიხილავთ სიტუაციური ვარიანტულობის ინფორმაციის ენობრივი ელემენტებზე ტრანსპოზიციის საშუალებებს პარპერლის „ნუ მოკლავ ვაჟყარას“ მიხედვით.

მაგალითად, მიმართვა „son“ ზოგ კონტექსტში შესაძლოა დამკნავდ, ორიონული ვლფერს ატარებებს, ზოგჯერ კი მხარეველობისა და კეთილი განწყობისა. ეს უშუალოდ დამოკიდებულია კომუნიკაციის მონაწილეთა შორის არსებულ პირად ურთიერთობაზე.

ასაკზე, ფსიქოლოგიურ განწყობაზე და თავად სიტუაციასზე.

1. „Not yet, son. Do as I tell you. Run now“ . (75)

- ჯერ არა, შვილო, ისე მოიქეცი, როგორც ვითხარით. აბა მოუსვით. (69).

2. „Don't worry, Dill, she ain't gonna get you. He'll talk her out of it. That was fast thinkin' son“ (61).

- ნუ გეშინია, დილ, აღარაფერს არ ვიზამს. მამაშემი მაღე მობარჯულებს. ისე რა ხომანად მოიფიქრე, ბიჭო! (56).

პირველ ნიმუშში მოფერებითი „შვილო“ თავისი ტრანსლაციით ამჟღავნებს ასახავე მამის მზრუნველ და კეთილგანწყობილ დამოკიდებულებას შვილის მიმართ.

რაც შეეხება მეორე ნიმუშს, მასში აქტიუზებული მიმართვა „ბიჭო“ და მისი ოდნავ ირონიული ტონალობა კარგად ასახავს ორი მგეობარი ბიჭის პირადი ურთიერთობის ხასიათს, თანატოლობას და თანაბარ სოციალურ მდგომარეობას.

დაცინებითი ტონალობის შემცველ მიმართვებს წარმოადგენს ასევე ბავშვების მიერ ერთმანეთის მიმართ გამოყენებული „Now you'r it in it and you can't get out of it, you'll just stay in it, Miss Priss!“ (52)

- ახლა ვეინაა, კახსო ქაღალატონო! პირობა ხომ არ დაგაფიცდა? (48).

ფიგეე Miss ან Sir უფროსთა მხრიდან ბავშვების მიმართ გამოყენებისას უფრო დატყუებით ან მოფერებით ტონალობას ატარებს. ასე მაგალითად:

1. „I'll strip-poker you, sir!“ (60).

- ერთი ამას დამიხვედო! შე შენ გეგამოკერებ! (55).

2. „Miss Jtan-Louise?“ (91)

- შერედა რატომ არ შესმის ბავშვების, მის ჯინ ლუზა? (85).

პირველ ნიმუშში დატყუებითი ტონალობის „sir“-ს თარგმანის ტექსტში ჩანს ცვლა ასევე სიზრახვის გამოხატველი ფრაზა - „ერთი ამას დამიხვედო“, სადაც ტონალობა შენარჩუნებულია, თუმცა არა მიმართვის ფორმით. მეორე ნიმუშში ოდნავ ირონიული, მაგრამ მოფერებითი Miss Jtan-Louise მისმა სიტყვისატვივითა ანალოგმა შეცვალა, იგივე ტონალობის შენარჩუნებით.

ჩვენი ყურადღება მიიპყრო მიმართვა „son“-ის კიდევ ერთმა ნიმუშმა:

„Son, I can't tell you what you're going to be _ an engineer, a lawyer or a portrait painter“ (73).

- ბიჭოს! აღარ ვიცი რა უნდა გამოხვიდე - ინჟინერი, ვეტილი თუ პორტრეტისტი (68).

მამის მიმართვა „son“ შეიღისაღმი ორიგინალის ტექსტში კეთილგანწყობისა და შვილით კმაყოფილების ტონალობის შემცველია, მასში არ მოჩანს ირონიული დამოკიდებულება. თარგმანში ტრანსპოზიციისათვის აქტიუზებული სამეტყველო რეფლექსი „ბიჭოს!“ მისი არასათანადო ფუნქციონალური ანალოგია და განსხვავებულ ტონალობას აცლენს.

ამრიგად, მხატვრული თარგმანის ზოგიერთ ამონარიდზე ჩვენი ყურადღების გამახვილება იმით აიხსნება, რომ მხატვრული თარგმანი საკმაოდ დიდ მასალას შეიცავს ენის სოციალური ვარიანტულობის სხვადასხვა გამოვლენაზე დაკვირვებისათვის. ენის სოციალური ვარიანტულობისა და განსხვავებულ ენოკულტურულ რეალიათა ტრანსპოზიცია თარგმანის ტექსტში ხშირად იწვევს ტექსტის მოდიფიკაციას.

ორიგინალის ტექსტის პრავმტული მოდიფიკაცია მიიღები ენის კულტურისა და განსხვავებულ სიტუაციებში აქტიუზებული სამეტყველო ჩვევების გათვალისწინებით უნდა განხორციელდეს.

ლინგვიტიკა:

6. სავარელიძე, 2001 - 6. სავარელიძე, თარგმანის თეორიის საკითხები (ლინგვისტური და ექტრალინგვისტური ასპექტები), თბილისის უნივერსიტეტის გამოცემა, თბ., 2001.

ა. დ. შევიერი, 1976 - Ø åæœîð Æ. Æ. Níðááíáíáíáý níéíéíéíááéíééé. Óáídey, íðáæíéí, íáíóíúú. íáææ, 1976.

ა. ა. კ. ჰელიდაი 1966 - Halliday M. A. K. The comparison of languages. In: Patterns of language, London, 1966.

უ. ლაბოვი, 1972 - Labov W. Sociolinguistic Patter. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1972.

ახალი წიგნი

შემდგენლები:
0. მონათმ-
30820 დი
6. 009სმ-
ლიან6. წიგ-
ნის შექმნა
შეოსლები
ი. ვოცების-
ვილის სახ.
პედოგოგიკის
ინსტიტუტის
ბიბლიოთეკა-
ნი.

თარგმნილი ენის სწავლება
საშუალო სკოლებში
1921-1990 წლებში
(საფუძვლად)

ფრანკოლოგიაში ნებისმიერი ენის განვითარებული სიძლიერეა. იგი არა მარტო აზრის გადმოცემის საშუალებაა, არამედ ისტორიის რაღაც მონაცემის, ხალხის ცხოვრებიდან აღებული რაღაც მოვლენის განმარტებაც შეიძლება. ამიტომ, სწრაფ შემხვედრად ფრანკოლოგიაში ისტორიული ფაქტებისა თუ ხალხთა შორის გულტრული ურთიერთობის უტყუარ წყაროს წარმოადგენს.

წინამდებარე წყარო ერთი კონკრეტული ფრანკოლოგის — „მე ხელები დამიბანია“ — წარმოშობისა და გასაჩუქების საკითხს შეეხება.

ეს ფრანკოლოგიზმი მთელ ქრისტიანულ სამართაშია ცნობილი და უფრო კონკრეტულ ენაში მისი არსებობა ქრისტიანობის მიუხედავად და ზობილის თავის შესწავლისაა.

ყველის საინტერესო ფრანკოლოგიზმი მიუყვება „სახარებაში“ ჭეშვთილი მოციქულსა მოციქულთა ქრისტიანულ წყაროს ამხანაგ აბოლი დღესამწოდღითა ჩვეულ იყო მთავარი იგი, და მიუბრუნეს ერთს მის ერთი პერსონალი, რომელიც ეფენს მათ. ხოლო ჰქვამს მანის პერსონალი შემწავლებელი, რომელსა ერთს ბარბაქ. და ვითარ შეეცაღებოდა იფენს იფენს, ჰქვამს მათ პოეტურ ვინ გნესეს იფენს ათავის, და მოციქულ ეფენს ბარბაქ ანუ იფენს რომელსა ჰქვამს მოციქულს ჩვეულ უფრო, ვითარებდ შეერთა მოციქულ იფენს... ხოლო მათ ჰქვამს ბარბაქ ჰქვამს მათ პოეტურ რად უფენს ერთს იფენს, რომელსა ჰქვამს ქრისტიანს ჰქვამს მის უფენს: იფენს-ეფენს... ვითარცა იფენს პოეტურ, რამეთუ არათვის არებენ, დასაბუნდ უფროსდა შვითა იფენს, მოთხოვნა წყარო და ამანაჲსა ხელნი წინაშე ერთს მის და ეტყუა: უბრალო ვარ მე სისხლისაგან შავისისა, თქვენ იბოლო.“ (მათე 27, 15-24).

ამდენად, ყველასთვის კარგად ცნობილი ეს ფრანკოლოგიზმი „ხელები დამიბანია“ (ან „ხელებს ვიბან“) აბოლი აღიქმება „მათეს სახარებელში“ იფენს სათავეს (ეს გამოიქვამს არ ფრანკოლოგია დასაჩვენებ სახარებაში).

საკვალად ლიტერატურაში იმ ფრანკოლოგიზმის შესახებ სტუდიასტეა აზრია გამოთქმული შეეწინა ერთი ნაწილი „ხელის დამანს“ რიტუალურ ქმედებს უფენს შორებს და მიიხედვს, რომ იმ დროს „ხელებს დამანს“ ხელებსტეა რიტუალური გამოიქვამს იგი და იგი მხოლოდ მომდევნო პერიოდში იქცა ფრანკოლოგიზმად.

სგათა მისხარებები, პოეტურ ვითარ იმ დროს წინაშე მიიღებენ ხელების დამანს რიტუალი და ათი ხალხს უტყუა, რომ ხელებს სგათა მოიხდა, აფენსთან სისხლით არ ვითრებოდა. სგათა შორის, ამ მისხარებებს შორის უტყუა თქვენ ერთი ფრანკოლოგიზმი: საქმის გაყოფა „საეთვის ხელებს“ ან „პირმეტი ხელებს“. ჩოგირი ცნობილია, ეს გამოიქვამს დღესაც გამოიქვამს მრავალი ხალხის ენაში.

ცნობილი მეტი და ლიტერატურაშიც კიდევ ჩოგირი შორებს თაგის „სახარებაში“ აღნიშნული: „ხელებს ხელებსა იგი, რომ სამეფოსს წინაშე ზღვის ან მართალი წილი ხელი უნდა დავანათ, ესაოდა ამ საქმეში მართალი ვართ. დროთა განმავლობაში გამოიქვამს დღევანდელი აზრია მთლიან.“

მიუხედავად, რომ ამ აღნიშნა ჩოგირად ვითარანებდ.

ლი პოეტურ ნაბეჭდებს და უტყუარად ვითარებდა წესს, გაქროლი ხელის მრავალ წყაროს ჩოგირი დასაბუნდ დათავა. ესა უფენსმოდელი ითვლებოდა, თუ ქრისტიანობის ნაბეჭდებს ან ვითრინებდებოდა.

ამის თანხა: თუ იმ დროს (რომელიცა ბატონობის პერიოდში) ხელის დამანს გაჩვენებული რიტუალური ქმედება იყო და მის სამართალიანობის აღსრულებას განსაზღვრული აფენს ეტყუა. მის რიტუალ არ ფრანკოლოგის ეს გამოიქვამს სგათ მოციქულთა (მატეოს, ლუკა, თანე) სახარებაში.

ეფენსობით, ამის პასუხი მართავია. პოეტურ თვის ქმედებით მხოლოდ და მხოლოდ თაგე აბოლი: 1. ვითარებებების მიუხედავად და 2. არ ფრანკოლოგისა და იფენს მხოლოდმოთავა.

თანამედროვე ენებში ფრანკოლოგიზმი „ხელების დამანს“ (ან ხელებს დამიბანია“), მე ხელებს დავიბანე“ თვის აბოლი, მისხარებების მიხედვით და საქმეში არ ჩოგირის შინაარსით ვითრინებდა.

ყვეს მისხარებს აღსრულებს ცოცხალი მეტყველების სტრუქტურული ლიტერატურის არაერთ ნიმუში: ასე მაგ. ლილის „ავთია-დამიბანია“ ვაქროლი მატყალა სტრუქტურა ცდილობს, ბრავ თაგად ლუკასა თითქმის მისინი დარეკანი შერთის და ათი ყრავად მოითვის ხელი. ამ მხნით მატყალა ახვალდა თვის საქმის ამხანაგ, ამხნეს სახარებლის მიხედვით, რომ თუ დასაბუნდელ ვასაბეჭდოს არ მიიღებს, სურთოდ ხელს აბეჭდს წამოწყებულ საქმეზე... არა, ვითარ, მე მაქმ საქმეში ხელებს დამიბანია, მე მაგას არ ვუქმ ვხვალ ველებს.“

ვაქმთაინ ვითრინებობ: აბოლი თაგად ვეტი მათეტი, მე უტყუარ ვართ, — ვანახარბობ თვედროს მიღვეული და თან პოეტურად ხელებს მანეს. ბრას თაგად იფენსობა.

ან უფენს „პირმეტილი“ პოეტურ ფრანკოლოგია: „ფრანკოლოგია“ — ვანუ ვანფარა, ხელს მანს, ამბობს. მე არ მაქმ ბრალი“ (ავთი წყაროვლი).

სეფრადღებობა, რომ რესულ ლიტერატურაში ეს ფრანკოლოგიზმი აქტიურია და ნაყოფიერად გამოიქვამს მატყალად მეტყველებსაჲც მაგ. „მისაჲ ყ მისინა, ყ მისინაჲ მისაჲ ყ მისინაჲ“ (ან ოთხე).

სგათა აფენსობა მრავალ დამიბანებს ჩოგირი კარ თუღ. ასევე სგათ ერთს ლიტერატურაში (ფრანკოლოგია, ნიმუში მოფენსობა ვითარ).

ფრანკოლოგია, დისკონს საბით შეეწინა, რომ ბოლოვანი წარმოშობის ფრანკოლოგიზმები ქრისტიანული აღმსარებლობის ხალხთა ენებში დამკვიდრდა იცა, რომ ვაქროლი საეფენსობა და დღესაც აქტიურად გამოიქვამს. თქვენს წინაშე მოსახარებ არც იფენს, საოდა მისი გამოიქვამს და რას ნიშნავს უფენს დროში (თუნდაც იფენს სტრუქტურა და მისთანან).

ბოლოვანი ფრანკოლოგიზმები მრავალმხრივად საინტერესო — ენობრივი, მატყალად, ემოციური და ქსოვტიური თვალსაზრისით. და, რა ეფენს უტყუა, ისტორიული თვალსაზრისითაც, ჩვენს თითოეულ ფრანკოლოგიზმში ასახული ხალხის ან რელიგიის რაღაც მონაცვადი მომენტია, რის ცოდნაც აღნიშნებს და აფენსობებს ენის ვაქმთაინ და აბეჭდს შეთანხმებობებს.

სამა სამიანობა
ერთი ბიბლიური
ფრანკოლოგიზმის
შესახებ
(„მე ხელები დამიბანია“.)

უპრობლემა (ფრანგ. jargon) არის ენის სოციალური ნაირსახეობა, რომელიც ხასიათდება პროფესიული ლექსიკონით და სპეციო-სახალხო ენის ფრაზეოლოგიით. იგი არის ეთნიკურ სოციალური და პროფესიული მდგომარეობის გავრცელებულ ადამიანთა ჯგუფის, რომლებიც აერთიანებენ საერთო საქმიანობას, სოციალურ მდგომარეობას, ინტერესებს, ჩვეულებებს და ა.შ. (ფ. ფილინი, 1979, გვ.82).

გართული სამეცნიერო ლიტერატურაში ფარგონი ისევე განიზარტება, როგორც აზგო. მაგრამ ლინგვისტურ ლექსიკონში აზგო განმარტებულია, როგორც რომელიმე შეზღუდული პროფესიული ან სოციალური ჯგუფის განსაკუთრებული ენა, რომელიც შედგება ერთი ან რამდენიმე ბუნებრივი ენის ნებისმიერად შეჩვენული სასტაციო ელემენტებისაგან. აზგო, როგორც წესი, იმპარება კომუნიკაციის საფუძვლის დიფერენციალში, როგორც ჯგუფის განკერძოების საშუალება სპეციფიკურობის დანარჩენი ნაწილისაგან. ტერმინი „აზგო“ უფრო ხშირად გამოიყენება ვიწრო მნიშვნელობით და აღნიშნავს დელასიტრებულ ელემენტების ურთიერთობის საშუალებას, რომელიც გავრცელებულია დანაშაურობა სამეცნიერო ვარგონში (მაგ.: ქურდული აზგო). ხოლო ფარგონი განმარტებულია, როგორც მრავალენოვანობის სახესხვაობა, რომელიც ძირითადად გამოიყენება ელენური შედარებით მჭარა სოციალური ჯგუფის ზეარ ურთიერთობაში. ამ ჯგუფში კი ადამიანები შეიძლება გავრცელებული იყვნენ პროფესიის (პროფესიონალების ფარგონი), საზოგადოებრივი მდგომარეობის (XIX საუკუნის რუსული თავად-მზარეობის ფარგონი), ინტერესების (ფილანთროპისტების ფარგონი), ან ასაკის მიხედვით (ახალგაზრდული ფარგონი).

აზგოს და ფარგონს საკუთარი საყრდენი არა აქვს, ამიტომაც შეწყვეტილი არიან და უფელი ახალი თანხა მათ თავის ყარდაზე ცდის. ტერმინოლოგიული დელექტისაგან განსხვავებით, ფარგონმა და აზგოს არა აქვთ საკუთარი ფორმირებული და გრამატიკული სისტემა. იგი რომელიმე ენის საფუძველზე იქმნება და წარმოადგენს ამ ენის ხელოვნურად ვადანს-ვაფერებულ ნაირსახეობას, ესეად შენავებულს უცხო ენიდან ნასესხებობით. მაგრამ დ. ბრეჯინის „პაროლი ფარგონის ლექსიკონის“ რეკონსტრუქციაში რ. ბრეჯინის აღნიშნავს, რომ შორილ ლექსიკონს სრულად ვერ წარმოადგენს სიტყვათა ფარგონულ ბუნებას. სპეციალური გრამატიკული გრამატიკული ანალიზიც, ე.ა. გარკვეული გრამატიკული ფორმის იმდენი ფარგონულ მნიშვნელობის (რ. ბრეჯინი, 2000, გვ.18).

რამდენიმე წარმოქმნა ფარგონი? ამ შეხებებში ნათლად ვერცხება ენის შოთხელებითი ასობ: გარკვეული ინტერესების მქონე ადამიანთა ჯგუფი შესაბამის ენობრივ ინტერპრეტაციას უბუნის სამეცნიერო მთვლენებს. ძირითადი ეს ლექსიკონი ნაირსახეობით გამოიყენება ვარგონის და, რა თქმა უნდა, ველაფერი ეს სტატიურად წარმოიქმნება. იმდროინდელ წარმოქმნილი ფარგონი ადამიანთა ჯგუფის სხვა ჯგუფთან ვამაილექციული ზეება. ეს ერთგვარი „პიტირ-იტყვას“ გრამონობის ქმნის.

ახალგაზრდა ტერმინოლოგიური მნიშვნელობით ფარგონი

იმპარება დამახინჯებული. ელენური ენის აღსანიშნავად, მაგრამ, როგორც ბ. ლარინი შენიშნავს, რადიკალურად არის „აზგოს“ უნიკალური რომელიმე სალექსიკონური ენის სიტყვის არასწორი წარმოქმნის, მათი უმეტეს ტერმინოლოგიურ შეყვობას. რამდენიმე ენობრივი ნეოლოგიზმის ინტერპრეტაცია წარმოიქმნა, რა თქმა უნდა, ამ შეიძლება მივიჩნიოთ არც დამოუკიდებელ ლინგვისტურ სისტემადა და არც აზგოდ (ბ. ლარინი, 1977, გვ. 175-188).

ფარგონული მრავალენობა ქალაქისათვის დამახასიათებელი მოყვანა, რადგან ამ ველაზე ხელშესახებად გამოიყოფა საერთო ინტერესებით, ჩვეულებებით, საქმიანობით გავრცელებული ადამიანთა ჯგუფები, რომლებიც, ზედთარავ მრავალენობით ვანსხვადებთან ერთმანეთისაგან.

საინტერესო ფაქტია ისიც, რომ ფარგონი ზოგჯერ შეიძლება გამოუმავლეს სტატიურად, ყოველგვარი განსახების გარეშე. მაგალითად, ენობრივი კონტაქტების მოლონილების საფუძველზე განვითარებულად უნდა ჩაითვალოს ე. წ. „სავრთმარობის ფარგონები“, რომლებიც ეთნიკურად ქრელი საზოგადოების თავმჯდომარის ადგილებში ურთიერთგავებობების საშუალებას წარმოადგენს (სავრთმარობის ნაესდგერებში ან მოქიანვ სასაზღვრო ტერიტორიებზე განსდგევიებული ენის მქონე მოსახლეობისათვის). ასეთად ცნობილია ხმელთაშუა ზღვის ზოლში არსებული პორტები. ამგვარი ფარგონების მტირ წილი წარმოადგენს ირი ამ მტირ ენის სახელდასტულო შესწავლას, სადაც ხშირად ერთი ენის ლექსიკონი გოირე ენის გრამატიკული ვალაში ხელოვნურადაა ჩასმული. აღსანიშნავია, რომ სავრთმარობის ურთიერთობების შედარებით მაღალ სფეროებში ამ ტიპის ნარევი მრავალენობამ გამოყენება ვერ პოვა.

გამოყოფა, აგრეთვე სოციალურად დანაშარებული ლენების, ე.წ. „ასალიური ფარგონი“. ესაა მეფისდროინდელი რუსი ოფიცების ფარგონი, XIX საუკუნის რუსეთის არისტოკრატიული წრეების ფრანგულ-რუსული ფარგონი და ა.შ. სხვა მდგომარეობა ე.წ. „პარკატიული ფარგონებთან“ დავაშარობით, რომლებიც, საზოგადოდ, ამ თუ ამ პრადესიული მრავალენობის საფუძველზე ვალიდება და მიზნად ისახავს მოცუვლი ჯგუფის შიგინი არსებული ურთიერთობის საშუალებების განკალექციის და ხელობის ინტერესებისათვის თავისებური, სადღეობლო მრავალენობის შემოქმედებას (ე. ვეშინაძე, 1975, გვ. 47-53).

არის შემთხვევები, როცა სხვადასხვა ენის ფარგონული ლექსიკონი ნაწილობრივ ემთხვევა ერთმანეთს და იქმნება ე.წ. „ინტერ-ფარგონი“ (ფ. ფილინი, 1979, გვ. 83).

ირი ამ მტირ ენის სახელდასტულო შეჩვენება, სადაც ხშირად ერთი ენის ლექსიკონი გოირე ენის გრამატიკული ვალაში ხელოვნურადაა ჩასმული, პოინი ანუ ვაიციური ენა ეწოდება (pidgin არის დამახინჯებული წარმოთქმა ინგლისური სიტყვისა business-საქმი). ზედთხვებითა ფარგონებისაგან განსხვავებით, ასეთი ენა (პიჯინი) შეიძლება დაედოს საფუძველად სალიტერატურო ენას. ასეთია მაგალითად, ტუკისინი, რომელიც სახელმწიფო პაპუა ახალი გინეის სახელმწიფო ოფიციალური ენაა.

თხავა რეზიპია ქალაქური ფარგონი

თბილისი თავისი გეოგრაფიული მდებარეობით ერთგვარ ვაზაყარედნის წარმოდგენდა აღმოსავლეთსა და დასავლეთს შორის და ყოველთვის გამოირჩეოდა ეთნიკური მრავალფეროვნებით, სამაჲ ქართული ენის ქალაქურ მეტყველებაზე თავისი კვალი დატოვა.

სწორედ ქალაქურ მეტყველებაში არსებულ სამ ლექსემაზე: 1. ნახუნაჲ, 2. იესილა, 3. სირი — გვანდა გავამსახელით ყურადღება.

ნახუნაჲ

ლექსემა ნახუნაჲს ქართული ლექსიკონებიდან მხოლოდ ა. გრიშაშვილის „ქალაქური ლექსიკონი“ იცნობს, სადაც ის ასეა განმარტებული: ნახუნაჲ — ხელით შეხებით ლაციკობა ლოყაზე. 2. ნახუნაჲ ითქმის ბილის ჰამაზედაც ბაღისის დეპანში (მოვაჭრესთან) შემტრისგან, რომელიც ნახუნაჲს იღებს (სინავს გეპოთი ხლს) და არ ფედულობს: „აჲ, ნახუნაჲ არ იესოს!“ 3. თუ მგაღათან ვაქრობს დარს გეჲოდ გასინჲე და არ ფედუ, ამბოხენ „აჲ, ნახუნაჲ ჩაარტყო სხვანირაჲდ იხმარება, თუ ქალს ლოყაზე აღესათი ან მოფერებით ხელის ზერგი აეუცუენ — იტყვიან: „აჲ, ნახუნაჲ ნუ იღებო!“ „ნახუნაჲსთვის ველზედ ვაჭებს ბალანი, ან, ნეტაჲ ვიმღერო არშინშალუნნი“ (ტფ. ფოლკ.). აჲან მუ შუნი ლოუბის პრომტი მინდა? ნახუნაჲჲ მუჲოფა, ჩემმა მზემ, ნახუნაჲჲ“ (გვ. 5, თავენა). „აჲჲი „ნახუნაჲთ“ გული შეიქურა, უჲან ვამობრუნდა (სასათი“ თავენასი, თავენას თხ. 1919 წ. გვ. 51)

ნახუნაჲ — საშუალო სპარსული ლექსიკური ერთეულია, იწერება და გამოითქმის ასე — (naxunak) და naxonan, მისი ახალი სპარსული ფორმები: (naxun) და (naxon)

naxun(n)ak-ის სპარსული ლექსიკონები ასე განმარტავს: 1. ფრხილი; ბრკალი; 2. ნაკეცი, ნაღენი... (2) ხოლო მისგან ნაწარმოები ზნა — (naxon zadon) ნიშნავს — შეტებას.

naxonan-იდან სპარსულ ენაში ნაწარმოები სხვადასხვა ფრაზეოლოგიური ერთეულები, ხატოვანი თქმანი, მგაღათად: (be dokani be moamele nadari naxanak mazan) — იმ დღეებში, სადაც არ ვაჭრობ, ნურაფერს გასინჲე.

უფრო მდიდარია ფრაზეოლოგიზმებით ნახუნაჲ-ის ახალი სპარსული ფორმა (naxun, naxon). მოვიტანთ ზოგ მგაღათის: (naxon be die kasi zadan) — ვინმესთვის ნახუნაჲს მიყენება; (naxon baham zadan) — ვაშუქოქლებს ჩამოგდება; (naxon tiz kardan) — ვინმეს მისამართით კბილის აღესვა; (naxon dar sine ekastan) — დიდი მშენებარებას გადატანა.

ნახუნაჲ-თან დაკავშირებული ზოგიერთი ხატოვანი თქმა, რომელიც მოცემულია „ქალაქურ ლექსიკონში“

მგაღათად — ხელით შეხებით ლაციკობა ლოყაზე — ქართულ ნიღაგზე ჩანს წარმოშობა. ვამომდინარე ამ მგაღათითავე შეენიშნავთ, რომ ჩვენთვის საინტერესო ტერმინს ქართულ ქალაქურ მეტყველებაში, ფარგონში სუბანტიკურად ერთგვარული ხასიათის დატოვება შეუძენია.

იესილა

ქართული ენის ლექსიკონიდან იესილა დავადასტურეთ მხოლოდ ქველში, შემდეგი განმარტებით: ძალა, ღონე, ნიათი.

იესილა უფრო ქალაქური მეტყველების საკეთრებაა, ვიდრე რატიკატორული ქართულია. საიდან მოდის ტერმინი იესილა?

არახელ ენაში არის

ლექსიკური ერთეული (house-სი), რომელიც იფერტურია სახით შესულია სპარსულში და ნიშნავს — მოთიხნებას, გამძლეობას, ამტარებას.

ჩანს, რომ არახელ-სპარსული ჰოსილა და ქართული იესილაჲ სუბანტიკურად ემთხვევიან ერთმანეთს.

ასე ფონეტიკურად არის ასინი ერთმანეთს დიდად დამორჩებულნი. housale-დან იესილა-მდე ფონეტიკური გზა ასეთი ჩანს:

housale>ousale>ovsale>ovsile>ovsila.

სირი

ქართული ენის თბილისურ ფარგონში იხმარება სიტყვა სირი — მამაკაცის სასქესო ორგანოს მნიშვნელობით. მისგან ნაწარმოებია ზნა — გამოსირება, რაც ნიშნავს — გამოთაყვანებას, გამოშტერებას, გამოლენებას...

სირი ა ძველ ქართულში ნიშნავს ჩიტს. ამჟრამა, ფარგონსა და ძველ ქართულში არსებულ ლექსებებს მხოლოდ ფონეტიკური თანხვედრა აკავშირებთ ერთმანეთთან.

ფარგონში არსებული ლექსემა სირი, ჯეენი აზრით, უნდა მოდიოდეს სპარსული სიტყვიდან (sire), რომელიც ნიშნავს: 1. წყენს. 2. სირიფს, 3. ჯუნოს, 4. ალკოჲოლურ სსმელს, 5. ჩიბუხის ტარში დარჩენილი ოპიუმის ნახარშისგან მიღებულ ნარკოტიკულ საშუალებას, რომელიც ჩვეულებრივ ოპიუმზე ძლიერი ზემოქმედებისაა.

შირე მღვებელი აღმამინ არის გამბრებელი, გამოშტერებელი, გამო(შ)სირი ებელი.

ფონეტიკური გზით შირე-დან სირი ასე მიიღება:

sire>sire>siri.

შეიძლება დავსკვნათ, რომ ქალაქური ტერმინები: ნახუნაჲჲ, იესილა და სირი სპარსული ენიდან შემოსული ლექსიკური ერთეულებია.

რას გვეუბრება ქართული ენა, მის რომ წყუ-
ღებრივი ადამიანიეთ საუბარი გადავწყ-
ვიტა? როგორ შევისხვებოდა? როგორ მოილ-
ხნდა, როგორ მოიწყენდა, როგორ ფიქრობთ, ხომ
არ ვეისავედურებდა რამეს? სად და როგორ
ვღვრს დღეს ქართული? რომელ შენობას მივა-
კითხოთ, რომელი დოკუმენტი გადავმოვლოთ, ვინ
შევახერხო ქებაში, ვისი ასრია ფასეული, ვის
ვინდობთ, ვინ დაუდგება მის
მეორეველად და მეგობ-
რად?

ისეთი დროა, აბსურ-
დული, დღესაიეთ ნათელ
რამეს იტყვი და ათასი
მოკამათე გამოგინდება,
გაშევიან, რა დროს ქარ-
თულაო, რომელი ქართუ-
ლიო (ძველი თუ ახალი),
ქართული? ვისი მშობლი-
ური ენააო - ქართველისა
თუ ქართულისაო (რო-
გორც დღეს დოკუმენტებ-
ში დაიწვეს წერა...), სირ-
ტრესია, ეცნობდით თუ
არა წყნს ქართულ ენას,
ადამიანად რომ ქველუ-
ყო და ჩვენში გარეული-
ყო? მოგვეწონებოდა თუ
არა? გვეყვარებოდა თუ
არა, მოეუწობოდალესო-
დით თუ არა მის გრანო-
ბებს, მის თავმოყვარე-
ობას, მის სულს?

ადამიანებს სწყევიათ
ხიბრმავე ოფსიდელ მათ ვერ ოცნეს მაცხოვარი...
ახლა ენის ევრცინობის მომენტიც დადგა -
მრავალნი ვერ იაზრებენ მის შინაშეობას, მის
ნამუდგად მნიშვნელობას იმას, რომ ენას უკეთმო-
რდება თავად ჩვენი არსებობა, რომ უმისოდ ხიბნე-
დგა სიბეცე და მარტობა... ხშირად სწორედ
ისინი, ვინაც ენის ბედის რეგულატორებს ბერკეტები
ხელთ უჭირა, სწორედ ქვემდებლობით ეცხრობიან
წარმატებულ ქვეყანაოა სდგაში საკარგულ, მათი
აზრით, აქწაა ენას, რადგანაც საგანთა მიღმა
საგანთა არსის დინამის უნარი არ შესწევს.
იქნებო, ურცხვინებთ კიდევ მისი ქომავობა; ახე
მალაღენ მინაირთბე უცხო სტუქტურათვის გამარ-
თულ მეჯლისზე ნადიმის გაიწვობ-გამსაადებელსა
და დარბაზის მომრთოე-მომკანსზე სახელნაოტ-
ბულ მოხუც დედას, რათა სტუმრებს მისი ნაჯა-
ფარი სჯულები არ შეამწირონ, ან კიდევ უარესი, ამ
დედას სწესიად ახადებენ, რომ მისი მოხუცებულო-
ბა და ხიბორცხვე მათ ამპარტაქრულ სახელთან
არაფენ გააიფივოს...

მისწავლეთა სასახლის დარბაზის სცენაზე

დღევანდელბისათვის უკვე უწყველო მანერ-
ვილური სპექტაკლი ენაზე სცენაზე იფიგენ მოსარ-
დები, სხვადასხვა ასაკისანი (თითქოს ამითვე
გაეუბნებოდნენ, რომ სოფი ოფა და ფასეულბობა
არ შეიძლება დაიფოს სწავლების დაბად, საშუალო
თუ მაღალ დონედ, ამას არა აქვს ვტამები, ის შედ-
მლია (ჯვოსხელე უფრო მიუღმივო").

მე ენაზე გასაოცარი სპექტაკლი - მართალი,
მაღალი, მღვლეარზე დალი
და დამაფიქრებელი სცე-
ნაზე ქართული ენის სახ-
ელმწიფო გაგვითამაშეს.
თითქოს არ ვოფიდა ჩვე-
ნი სამეფო დინასტიის
ტრაგიკული აღსასრული,
თითქოს ჯერაც იმ საქარ-
თველოში ვიყავით, სა-
დაც წარმოსადგე ჰაბტე-
მეფისა და უნაზეს დღო-
ფალს დახვეწილი ქარ-
თული სამოსი ამშვენებს,
სადაც კარის მწეონობრე-
ბი დარბაზისურად კით-
ხულობენ გონივრულ
გზავნილებს, სადაც ვრს
(ასწავრთაც და უაზრო-
თაც) აღურხით ვეგებიან
და სადაც შზე და ხი-
ნათლე ბატონობს.

სცენაზე ვმწივილებმა
ქართული ენის მეჯლისი
გამართო: ტაბტზე თჯდა
ხელმწიფე-ხნმა და მისი
მეჯალე დედოფალი-სახ-
ელ მეტყველებთს ნაწ-
ილები და პუნქტუაციური ნიშნები იფიგენ. იქ
ისეთი ქვეყანა იყო, სადაც ქართული სიტყვების
სიღამაზეს ხორცი ქირდა შესხმული და ბრძენი
და შიანი ხელისუფალი თავის ხაწყმოს „სქორად
მოეფრებოდა“. მეჯლისზე მღეროდნენ და იღხენ-
ნენ დეკლაციის თვალ-მარგალტებით შესწევლი
ნაორ-ნაირი ქართული წიგნები, ხილო ხარველია
ბარბაროსების, კლდეებისა და ეპრონის შემო-
ტევისას ქართული ენის „ნატურის ხეს“ სიტყვის
პაპის ბარბაქიანი და უპრო სურფინიდან ამოფრთ-
ხალიბული ქართული სიტყვა-ნიტუნები აცოცხ-
ლებდნენ.

დარბაზი იცინოდა, დარბაზი იცრემლებოდა (მე,
მიგალითად, ცრემლად ვიღვრებოდი), დარბაზი ზე-
მობდა და ხარობდა. მისწავლეთა სასახლის დარ-
ბაზი, მოეცხუნებიათ, დიდი არ არის, მეურებელია
სახვეარს ბავშვები შეადგენდნენ და მე ვერწიბდი,
რომ მინდობა, რაც შეიძლება მეტი უფროსი ყოფ-
ლიყო იქ უოფილიყენ რეგულატორისტება ან
ენის „სამსახურთა“ წარმოსადგენლები, რომლებზეც

მანა და მანია

ქართული ენის სამეფო მეჯლისზე

გრანპრიუ ვერ მონახვს ფორმა, რომელიც თავანი შეყვრებდება თუ ოპონენტებს ქართული ენის ხელშინდის დაევის აუცილებლობაში დაარწმუნებდნენ, შინდოდა ყოფილიყვნ მსწავლელები, რომელიც უფრო გრამატიკის სწავლების სასაღისო ფორმათა მოძენა, ყოფილიყვნ განათლების მსწვეურები, რომელიც საკამათო გაუხდათ უხაში პოეზიის დონსება-უღიზნობის საკონსო, ყოფილიყვნ ტყვისობები, რომლებიც გარკვეული ტიპის შეყვრების შახილივთ ეროტიკისა და ზღაწხატეობის კორიატეჯის იყვნენ სკენასა თუ გერანსუ, ყოფილიყვნ პოლიტიკოსები, რომელიც ერის გამოღიანების პროგრამისათვის გამოყოფილი გრანტების ახათესებლად ფანტაზია (და არც ხიტეუები) არ სყოფიან... ერთი ხიტეუი დღის, უშეუღლებელი აუღიარია შენატრებული ამ უღამისხესი ზემუკებისა და შათი უშეყნიერების მსწავლელების ნანა ხოქილივის სიმბრწინისა და

სიქის ხიტეუებლად... თუმცა მერე მიხვდა, რომ დობახში ყველაზე ხატისო და მნიშვნელოვანი ხალხი უკვე იყო - ესენი იყვნენ მოზარდებზე უფრო მსწავლეებამაც შთააგონა მსწავლელები და რომელიც უნდა საიბარონ ეს კაცობა. კიდევ იქ იყვნენ მინა, რომლებიც რაღაც უცნაურობით შინც გამოსხრეკნ ხალხზე და გაიფებენ თუ ხაღმე ურხაივის ხახიყუთო თუნდაც პანია ხაქმე კუოდება, მიელენ, ხუღათა და გუღათ გაიხარებენ.

წრეულივთ იყინიან და ტონიან, მერე გამოღიან და უკუდაო ქართული მწვლარეებისათვის სიმბრწინდოვო მფიღიანობით ყველას უყუებთან „არ მომეკდიანო“, „არც მოკლებიანო“, თურმე ასეო და ისეო, და მათიარების ოპტიმისმის გამო მერე მართლიც არი კლება, არც მოკლება... მერე ყველიყური კარგად იქნება.

80-14 არასახელმწიფო ხერხი სკოლა-ლიცეუმის (დამკუთვნიებელი ბატონი ნუზუბარ ზაფია), დირექტორი ქაბლატონი ნანა ზურაბიძე) V კლასის მოსწავლეებს ხაშკინური კონფერენცია მონაწილეებს.

სტუმრად მიწვეული პედაგოგი თეონადა ასურელი ერთგუების რეაქციური ბატონი ბერიკო ბერიკიძე და ხელნაწერი ინსტიტუტის თანამშრომელი ქაბლატონი მარგარიტა მანანაძე.

პატარა მეცნიერები მოველობრივდნენ ახანის წარმომადგენელს, მის სტრუქტურაზე უხედავს წარწერებს.

ამ დღეს მათ ჩვენს თვალწინ ისტორია გააცოცხლეს, თითოეულ ახოს სული შობაბრუნეს და აამბოვეს საუკუნეების დაბრუნებები წინაპრებთან გამაობის მოსწავლეები გამართული ქართული მეტყველებდნენ. როგორც ამ დღეს დღევანდელში აღიზნა, წლებს ეს მათი მეორე სამეცნიერო კონფერენციაა. ბავშვები დიდი მღვდლებით ელოდნენ მათი შეფასების, ვინც მოვლა ცხოვრება ამ დარგს ემსახურება.

ღონისძიების დასასრულს ქნმა ვლენე მატეარიაშვილი პრინციპი: „დღეს მე ქართული ახანის სიმფონია მოვისმინე“. აღბრუნე ჩვენ უნდა ვეცადოთ, ხშირად მოვანიჭოთ ჩვენს თავს ეს ხაზი.

მეორე დღის პატარავს

წლიანგვრის კოც ახელადიანს ბავშვი განვეტი მისა.

- რა უნდა ეთხრა ბავშვს? - ბებო ეთხრება.
- კლე მინდა...

წინა დღეს უფროსმა მამა, ბესიკმა, პატარა გიორგის შემოხვევით ხელი დააწვევინა.

- მამაზე განაწვევებული გიორგი ეთხრება მამას:
- მა, შენ ჩემი პატარა ხარ?
- ხო, შეილა, ვარ.
- ჭიტოსი?
- ჭიტოსაც.
- ბესიკისაც?
- ხო, ბესიკისაც.
- არა, ბესიკის არა.
- რატომ, შეილა, ისიც ხომ შენი მამა?
- არა, გამიყვანა - მოვლო ვალაბერებულმა გიორგიმ.

3 წლის გიორგი ხარანაული

სამი წლის თათოსთვის ბიძის ყოველ მისვლას ჩაღაც საჩუქარი მიჰქონდა. ერთხელაც ისე მოხდა, ხელცარიელი მივიდა, თათო ეუბნება: ჩემპანსი მინც მოგეტანა, მშესუმზირა მინც მოგეტანა...

ხუთი წლის თათო თამაშით დადილილი, აქოშინებული მარბის დედასთან და ეუბნება: დედა, ნახე გული ჩოგორ მიყვამს, თითქოს ჩოგბურთის თამაშისთვის...

თათო (თამარ) ჩანდავა

მეზობელი ეძახის ანრის; ანრი არ მიდის. დედა: მიდი, ბიჭო... ანრი: და გავეღიმიე!

ანრი დღეს ეუბნება, რომ ყელი სტყავა. დედა მამას თვითნებურად ასეულებს და ახრის ყელში ახოვსებას. ეს პროცედურა კლდე რამდენჯერმე რომ განვიხორცილო, ანრი დანაშაულით ამბობს: ნეტავ არ შეიქცა? ანრი (ანზორ) ჩანდავა (4 წლის)

ՃՃՏՈՒ

ՃՃՏՈՒ

ՄՈՒՆԵՏ

ՄՈՒՆԵՏ

ՁԵՆՆԵՆԻՔԻ ՄՈՒՆԵՏԻ ՎԵՐԵՆՆԵՆԻՔԻ

